49՝ ՏԱՐԻ Թիւ 1314 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5/18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1905 19 ՇԱՊԱՆ 1323 — 5 ԹՐԸՇԻՒՆԸ ԷՎ.ՎԷԼ. 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՕՐՈՒԻ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
33, Գալաթիոյ Մի Ճանապարհ, 33

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն արուիր

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
اوچنجی یل دخی نشریه در
صاحب امتیاز : ارمنیاسی قریه
اداره‌خانه‌سی باب عالی جادده‌سنده نومره ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Փաշաներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Առեւտրական Կեանքը

ԲՐԴԵՂԷՆԻ ՍՊԱՌՈՒՄԸ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻ

Կ'երեւի թէ այս տարի բրդեղէնի գործարաններու համար անյաջող տարի մը պիտի ըլլայ։

Առեւտրական բոլոր հրապարակներու վրայ արդէն օր ըստ օրէ կը նուազէր բրդեղէնի ապրանաց սպառումը, բամբակեղէնն նմանութիւններուն պատճառաւ։ Այս տարուան բուրդին սղութիւնը բնականաբար պիտի ազդէ բրդեղէններու գինին և հետեւաբար ապրանց սպառումին վրայ։

Գիտուած, մաքրուած բուրդին միջին գինն է այժմ քիլօն 5,25 ֆր., մէկ ֆրանք՝ այսինքն 20% աւելի անցեալ տարուան միջին գինէն, որ բաղդատաբար իր նախորդին նոյնքան աւելի էր։

Բուրդին սպառումը քառասուն տարի չարունակ, մինչեւ 1893 աստիճանաբար աւելցած էր։ Այդ թուականին բուրդի ընդհանուր սպառումն էր մարդ գլուխ 3365 կրամ։ 1893էն ասդին փոքանակ աւելնալով՝ հետզհետէ նուազած է մինչեւ 35%։ Հրատարակուած վիճակագրութեան մը համաձայն, 1903ի սպառումն էր մարդ գլուխ 2115 կրամ։ Ասոր պատճառը, ինչպէս ըսինք, բամբակեղէն նմանութիւններու չանալն է։ Զկայ բրդեղէն վաճառք մը, որ խառն կամ բոլորովին բամբակի նմանութիւնը չունենայ։

Մեր հրապարակին վրայ իսկ՝ բամբակի թաւ ապատներ՝ վլուր, բազեն, գրէթէ բոլորովին անհետ ըրին բրդեղէնները։ Հագուստի բամբակախառն կերպասներ շատ աւելի մեծ սպառում ունին քան զուտ բուրդէ չուխաներ։

Բրդեղէն վաճառքներուն սպառումին այս անկումը տեսնելով՝ անշուշտ կը հարցուի թէ ի՞նչպէս կարելի է բարձրացնել նախանձիթը այն վաճառքին, որուն սպառումը հետզհետէ զգալաբար կը նուազի։

Այս մէկ երկու տարուան մէջ բուրդի գինին բարձրանալը հետեւեալ բնական ու կամաւոր պատճառներն ունի։—

Ճարտարարուեստի մէջ կ'սպառի տարին չուրջ մէկ միլիառ քիլօ բուրդ, որուն մէկ երրորդը միայն Աւստրալիա կը հայթայթէ։ Բաղդատաբար իր տարածութեան, (8½ միլ. քառ. քիլոմէթր) այս անմարդաբնակ (6 միլ. բրնակիչ) երկրին մէջ 200 միլիոն արտաւար տարածութեամբ արօտավայրեր կան, ուր 130 միլիոն ոչխար՝ քիչ ծախքով և ամենայն դիւրութեամբ կ'արածին ու տարին 300 միլիոն քիլօ բուրդ կը մատակարարեն եւրոպական ու Միացեալ Նահանգաց բրդեղէնի ճարտարարուեստին։

Անցեալ քանի մը տարիներու մէջ սակայն վերջին ծայր երաշտութեան պատճառաւ —արդէն Աւստրալիոյ մէջ տարին 45—50 օր միայն անձրեւ կուգայ — այդ երկրին ոչխարները գրէթէ կիսով չափ փճացան։ Հետեւաբար նոյն համեմատութեամբ նուազեցաւ Աւստրալիոյ բուրդի արտադրութիւնը, ինչ որ բաւական պատճառ մըն է բուրդին գինին մինչեւ 20-30 աւելի վրայ դընելուն։

Բուրդ հայթայթող երկրորդ գլխաւոր երկիրն է Հար. Ամերիկա (Արժանթին և Ուրուկուէյ) որ տարին չուրջ 250 միլիոն քիլօ բուրդ կրնայ արտադրել։ Քանի մը տարիէ ի վեր այս երկրին մէջ ալ բուրդի արտադրութիւնը զգալապէս նուազած է, թէեւ տարբեր կարաւոր պատճառներով։

Անցեալ դարու կէսէն ի վեր ոչխարին միսին և բուրդին գիները իրարու խոտորնակ համեմատած են։ Այս ժամանակամիջոցին մէջ՝ հակառակ բուրդին գինին աստիճանաբար իջնելուն, միսին գինը հետզհետէ բարձրացած է, դուարաբոյծներուն համար ուշագրաւ պարագայ մը, զոր Հար. Ամերիկայի դուարաբոյծները նկատի առնելով աւելի իրենց ոչխարներու պաշարութեան ու միսին տեսակին ազնուացման հոգ տարած են, քան թէ բուրդին չատութեան ու լաւութեան։ Եւ ասով աւելի նպաստաւորուած են, որովհետեւ մէկ ոչխարին արժէքին 85%ը միսը, իսկ 15%ը միայն բուրդը կը կազմէ։

Ցրտաբաններ ունեցող չոգենաւերու արագ ու կանոնաւոր հաղորդակցութեամբ՝ միսը թարմ վիճակի մէջ շատ հեռաւոր վայրեր փոխադրել կարելի ըլլալով, այժմ Անգլիա և ուրիշ եւրոպական երկիրներ մեծաքանակ թարմ միս կը ներածուի Հար. Ամերիկայէ, բուրդ արտադրող այս գլխաւոր երկրէն, որուն արտադրութեան օր ըստ օրէ նուազելը պատճառ մը եղած է բուրդին գինի բարձրացման։

Ճարտարարուեստի մէջ սպառած բուրդի մնացեալ մասը կը հայթայթեն Եւրոպա ու Միացեալ Նահանգները։ Այս երկիրներու մէջ ալ բուրդի արտադրութիւնը հետզհետէ նուազելու վրայ է։ Միացեալ Նահանգներու դուարաբոյծք աւելի շահաւոր կը գտնեն մեծ արջառներ բուծանել, իսկ եւրոպական երկիրներ թէ՛ ոչխարին միսին աւելի խնամք տարած են, որով բուրդի արտադրութիւնը նուազած է և թէ՛ արդէն 1870էն ի վեր Եւրոպիոյ ոչխարի թիւը 20% նուազած է։

Ինչպէս կը տեսնուի, վերջին քանի մը տարիներու մէջ բուրդ արտադրող բոլոր երկիրներու բուրդի նուազութիւնն է պատճառը, որ հակառակ բրդեղէն ապրանաց սպառումին քիչնալուն, անոր նախանձիթն՝ բուրդին գինը վերջերս, իսկ մասնաւորաբար այս տարի 20% աւելի բարձրացած է։

Այս տարի եթէ դուարաբոյծները կարող ըլլան մէկ միլիառ քիլօ բուրդ արտադրել, որ գնուելով լուացուելով 500 միլիոն կը մնայ, բուրդի գինին մէկ ֆրանք սուղնալուն չնորհիւ պիտի կրնան 500 միլիոն ֆրանք աւելի գըրպանել, բայց ասդին ճարտարագործները անհամեմատ պիտի վնասեն, և անոնք որ չեն կրնար իրենց արտադրութեան վրայ 15, 20% գինի յաւելում մը ընել, պիտի ստիպուին իրենց աշխատութիւնը դադրեցնել։ Իսկ գալ տարուան համար այս վիճակին մէջ փոփոխում մը կարելի է ու հաւանական։

Ինչպէս տեսանք, բուրդին սղելուն պատճառները բնական ու կամաւոր են։ Աւստրալիա կրնայ թերեւս յառաջիկայ տարի սովորական քանակութեամբ բուրդ արտածել, ու միւս երկիրները բուրդին սղելէն թեւաղրուելով, կրնան ոչխարներու բուրդին չատութեան հոգ տանիլ և այսպէս գիներու և գործերու կանոնաւոր ընթացք մը յառաջ բերել։

Ա. ԴԱԼԼԱՔԵԱՆ

ՊԱՅՔԱՐ՝ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔԻՆ ԴԷՄ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԽԱԲԷՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կը յիշուի որ մայրաքաղաքիս Օսմ. Առեւտրական Սենեակը կարծիք յայտնած էր օր բանաւոր չէ քաջալերել արհեստական մետաքսի գործարաններու հաստատումը Թուրքիոյ մէջ, որուն մետաքսի ճարտարարուեստը ա՛նքան մարդոց ապրուստ կը հայթայթէ եւ Պրուսայի և ուրիշ քաղաքներու մետաքսի մանարաններուն բարգաւաճմանը կը նպաստէ։

Կարծենք թէ չհեկնաբանենք դուրկ չէ նոյն այս խնդրոյն վրայ ամերիկացի վաճառականներուն տեսակէտը հաղորդել մեր ընթերցողներուն։

Արդ, Մ. Նահանգներուն մէջ կարծիքներու չարժում մը առաջ եկած է արհեստական մետաքսին դէմ որ գնոզը կը խաբէ, կ'ըսեն, և բուն մետաքսի արտադրիչներուն չանուց կը վնասէ։ Այս կարծիքին մեկնակէտը ծագում առած է երկու տեղեկագիրներէ, զորս խմբագրած են Մարսիլիոյ և Ֆրանքֆորդ Սիւր Մայնի ամերիկեան ընդհանուր հիւպատոսները։ Առաջինը կը յայտարարէ թէ արհեստական մետաքսը կարեւոր տեղ մը գրաւած է Ֆրանսական ճարտարարուեստին մէջ, որովհետեւ տարին 4000 թոնօ արհեստական մետաքս ծախու կը հանուի հրապարակին վրայ։ Միւս կողմէ, Ֆրանքֆորդի ամերիկեան ընդհ. հիւպատոսը, յիշելով այն ծրագիրը, որուն համաձայն կը խորհուի արհեստական մետաքսի գործարան մը հաստատել Մ. Նահանգաց մէջ, կ'ըսէ թէ փափաքելի չէ որ ամերիկեան դրամագլուխներ յատկանշ այսպիսի ճարտարարուեստի մը և Ամերիկացիք օտարներուն հետ մրցման մտնեն արհեստական մետաքս չինելու համար, որ թէեւ կրնայ առւտրական կարգ մը առաւելութիւններ ընծայել առժամապար, բայց վերջապէս բուն մետաքսին արժէքը չունի և իր չինութեան պայմաններն այնպէս են որ Մ. Նահանգաց համար արդիւնաւոր ճարտարարուեստ մը չի կրնար ըլլալ։

Այս գաղափարներէն ներշնչուելով, Սիլֆ հսօսիէօնն օվ Ամերիքայի քարտուղար Մր. Ֆրանքլին Ալէն իր տարեկան տեղեկագրին մէջ դէմ կը խօսի արհեստական մետաքսին և կ'եզրակացընէ որ օգտակար չէ խորհուրդ տալ Ամերիկացիներուն, որ այս ճարտարարուեստով զբաղին։

«—Արհեստական մետաքսէ հիւսուածներու վաճառումը, կ'ըսէ, առեւտրական խաբէութիւն մըն է, որուն դէմ պէտք է պայքարին մետաքսի բոլոր ընկերակցութիւնները։ Ճշմարիտ մետաքսի պարկեշտ եւ իրական արտադրիչները պէտք է դիմադրեն այն կեղծ ապրանքներուն տարածման, որոնք իրենց արտաքին փայլունութիւնամբ իբրեւ ճշմարիտ մետաքս կը քշուին միամիտ գնորդներու։ Մետաքսի ամբողջ ճարտարարուեստը վարկաբեկ կ'ելլայ այսպիսի խաբէութիւններու հետեւանքով։ Ինչպէս կը լսենք, հիւսիսային Իտալիոյ մետաքսի գործարանատէրերը կը բողոքեն արհեստական մետաքսին դէմ և կ'առաջարկեն խիստ միջոցներ ձեռք առնել առեւտրական այս չարիքը արգիլելու համար»։

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԱՆԻՐԻ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՎՐԱՑ

ՌՕՔՖՈՐԻ ՄԱՌԱՆՆԵՐԸ

Հէրոյի երկրագործութեան քաջալերիչ ընկերութեան քարտուղար Մ. Իբոլիդ Վիալէդ շահեկան գիրք մը հրատարակած է, որուն մէջ աչխոյժ և հաճելի ոճով մը կը խօսի Ռօքֆորեան պանիրին ճարտարարուեստին վրայ։

Այս երկրագործական ճարտարարուեստը շահեկանութիւն մը ունենալով, օգտակար կը սեպնք անոր գլխաւոր գիծերը պատկերացնել հոս։

Ռօքֆորի պանիրին չինութիւնը շատ հին ծագում մը ունի։ Այդ քաղաքին դիւանատանց մէջ գտնուած են 15դ դարուն կատարուած առեւտրական գործառնութիւններու վաւերաթուղթեր։

1805ին էր որ Ռօքֆորի պանիրին վաճառականութիւնը հաստատուեցաւ լաւագոյն հիմերու վրայ։ Տիպար պանրատուներ հաստատուեցան Ավէյրոնի, Լոզէռի և Կուռի մէջ։ Այժմ Ռօքֆորի մառաններ ունեցողներու թիւը 50 է, և տարեկան արտադրութիւնը կը հասնի 150,000 կենդինարի։ Ցուռն քիլօն միջին հաշուով 100 ֆր. հաշուելով, ըսել է տարեկան 15 միլիոն ֆր.ի գործառնութիւն կ'ելլայ, որ նշանակելի գումար մըն է մասնաւոր ճարտարարուեստի մը համար։ Պանիրին պատրաստութիւնը շատ կնճռոտ է։ Կարգ մը գործողութիւններ կան որոնք տարբեր տեղերու մէջ կը կատարուին։ Նախ կաթը կը մակարդուի և մածունի ձեւ կ'առնէ, և յետոյ անոր վրայ բորբոսած հացի փոշի կը ցանուի։ Ի վերջոյ կը տարուի գործարան և հոն ալ կարգ մը գործողութիւններու ենթարկուելէ ետք կ'իջուցուի մառանը։

Ռօքֆորի յատուկ մառանները հրաշակաւոր են ամբողջ աշխարհի մէջ։ Գիւղին վրայ իյնող լերան կողերը արհեստական կերպով վերածուած են շատ խորունկ, ընդարձակ և խանուռ մառաններու, ուր կ'իջեցնեն պանիրները նախնական գործողութիւններուն ենթարկուելէ ետքը։ Այդ մառաններուն մէջ է որ Ռօքֆորի պանիրը իր համն ու հոտը կ'ստանայ։ Մառաններէն ոմանք 14 մէտր խորութիւն, 9 մէտր լայնութիւն և 53 մէտր երկայնութիւն ունին և կը հասկցուի թէ օ՛րքան պանիր կը պարունակեն։ Օդը կը թափանցէ ամառաժներուն ձեղքուածներէն, որոնք շատ անգամ բորակով (կիրէէչիէ) կը ծածկուին, որուն օգտուելով կ'ելլայ պանիրները չուռալ հացնել։ Մառանները արուեստական միջոցներ չունին։ Ամառամուտ է որ կը կազմէ մառանին միջոցները։ Մառանները իրարու հետ կը հաղորդակցին սանդուղներով և ելեկտրաշարժ վերելակներով։ Պանիրները մուկերուն դէմ պաշտպանելու համար մառանատէրերը բաւական նեղութիւն քաշած են։ Փորձած են Բաղդէօրի թիւնը որ չէ յաջողած։ Եւ որովհետեւ կարելի չէ կատու պահել, որոնք մուկերուն չափ թշնամի են պանիրին, ուստի ութ օրը անգամ մը կը չնչեն մուկերը։

Ռօքֆորի ճարտարարուեստին համար իբր 1,200 հոգիներ կ'աշխատին, բայց ասոնցմէ զատ ուրիշներ ալ ռօքֆորին չնորհիւ իրենց ապրուստը կը հանեն։ Բաղմաթիւ են այն գիւղացիները որոնք կենդանարուութեամբ կ'զբաղին և Ռօքֆորի պանիրին համար կաթ կը հայթայթեն։ Այս ճարտարարուեստին չնորհիւ կարգ մը արհեստներ ալ ծաղկեալ վիճակ մը ստացած են, ինչպէս կողովագործութիւն ևն.։

Պանիրի գործարանատէրերը միշտ հետամուտ են նոր մեթոտներու։ Վերջերս չինեցին ատանարաններ և հատատեցին եղեկարական նոր մեքենաներ, որով տեղացի բաղմաթիւ ճարտարագէտներու, ձեռնարկուներու և գործաւորներու գործ բացուեցաւ։

ՄԱՔՍԱՊԱՇՏՊԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ՄԷՋ

Բաղդատական Ուսումնասիրութիւն

×

17 եւ 18դ դարերուն մէջ Անգլիոյ եւ Հոլանտայի առեւտրական քաղաքականութեան տարբերութիւնը սա եղաւ որ Անգլիա իր վաճառականութիւնը եւ նաւարկութիւնը պաշտպանեց իր ճարտարարուեստին հետ, մինչ Հոլանտա իր վաճառականութիւնը նպաստաւորեց ի հնչաս իր ճարտարարուեստին։ Այս տարբերութեան պատճառը դժուար չէ գտնել։ Անգլիա սեփական ճարտարարուեստի մը պէտք ունէր իր նաւերուն բեռ հայթայթելու համար, իսկ Հոլանտա ուրիշ երկիրներու համար գնելով, ծախելով և զանազան օտար երկիրներու արտադրութիւնները փոխադրելով, բուն հոլանտական բեռներ հայթայթելու պէտք չունէր։ Ուրիշ երկիրներ առատօրէն կը հայթայթէին իրեն այդ բեռները։ Այս քաղաքականութեան արդիւնքը, որ երկրին բնական պայմաններէն և վաճառականներու գերակշիռ աղդեցութենէն ծագում առած էր, չուռալ յայտնի եղաւ։ Հոլանտա իր ծովակալներու ընդարձակութեամբ և իր գեներուն բնական առաւելութիւններովը արդէն ի բնէ սահմանուած էր առեւտրական երկիր մը ըլլալու։ Բացառութիւն ըլլալով նաւաշինութիւնը և ձկնորսութեան ու նաւարկութեան հետ սերտիւ կապուած քանի մը ճիւղեր, ճարտարարուեստները չէին ծաղկեր Հոլանտայի մէջ։

17դ դարուն վերջերը, պահ մը այնպէս թուեցաւ որ պարագաները պիտի փոխուէին ի նպաստ ճարտարարուեստին։ Շատ մը բողոքականներ, որոնք Ֆրանսայէն Հոլանտա գացած էին, Բելպէրի կողմէ իրենց տրուած ճարտարարուեստական կրթութիւնէն օգտուելով, Ֆրանսայի մէջ չահագործուած ճարտարարուեստները տարածելու սկսան իրենց նոր երկրին մէջ։ Մետաքսեայ հիւսուածներու, գլխարկներու և ուրիշ արտադրութիւններու գործարաններ հաստատուեցան և ճարտարարուեստը նշանակելի թափ մը առաւ։ Սակայն 18դ դարուն մէջ այդ ճարտարարուեստին հետքն անգամ չմնաց։ Քանի՛ Անգլիա կը զօրանար, հոլանտական նաւարկութիւնն ու վաճառականութիւնը ստիպուած կ'ելլային այս հզօր մրցակիցին առջեւէն խոյս տալու։ 18դ դարուն վերջերը, հոլանտական ճարտարարուեստը ողորմելի վիճակի մը մէջ կը գտնուէր։ Հոլանտայի և Պելժիոյ առեւտրական միացումը հիմնական փոփոխութիւն մը առաջ բերաւ երկրին վաճառականութեան մէջ։ Հոլանտա առեւտրական երկիր մըն է թէ՛

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ 86

ԶՈՒՐԱՆԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՍՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ի Գ.

ԶԻՆԱԿԱՆ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայր ու աղջիկ Լավառէտի տխուր կացութենէն խորապէս զգածուեցան և Սբբ Մօուլբեթօն նուազելու վրայ գրանուող աղջկան թեւը բռնելով,

—Բաղութի՛ւն զաւակս ըսաւ, պէտք է խնարդինք օրէնքին առջեւ. հիմա բաւականանք հակնալով թէ՝ ո՞ւր կը տանին մեր բարեկամը։ Եթէ զայն փրկելու միջոցներուն վրայ կը խորհինք։

Ամբոխը չրջապատած էր արդէն Լավառէտը, ուրկէ քիչ մը հեռուէն սկսան հեւաւէլ հայր ու աղջիկ։ Վերջապէս հասան բանտին առջեւ։ Լավառէտը հսկայ դռնէ մը ներս մտցուցին, որուն վրայ տարօրինակ ձեւերով կենդանիներու պատկերներ գծագրուած էին։ Անմիջապէս դուռը գոցուեցաւ Լավառէտի առջեւ, որուն վերջին ակնարկը երբ Միս Օռէթի ուղղուեցաւ, տեսաւ որ այս վերջինը թաչկինակով աչքերը կը սրբէր։

Լավառէտ ներս մտաւ բակէ մը որ ամբողջ ադիւսով սալարկուած էր. հոն սանդուխ մը դրուած էր ուրկէ բարձրանալով մտաւ ցած ու նեղ և մութ սենեակ մը։ Երիտասարդ Զինացի մը սենեակին մէկ անկիւնը քաշուած երկար թուղթի մը վրայ գէր կը գրէր վրձինով։

Անոնք որ Լավառէտը բերած էին, գրանը առջեւ կանգնեցան. մինակ անոնց պէտք այս գէր գրողին մօտենալով ականջն ի վար բաներ մը փսփսաց։ Գրագիրը անմիջապէս տեղէն ելաւ և պահ մը դուրս ելլալէ ետք ներս մտաւ այն ասիճան գէր մարդու մը հետ, որուն աչքերը հաղիւ կը տեսնուէին, այնչափ թաղուած էին միսերուն մէջ։ Ոստիկանները երբ այս գէր մարդը տեսան, անմիջապէս յարգական դիրք մը առին ու իրենց ձեռքերը վեր բարձրացնելով բարեւեցին զայն։ Լավառէտ այս յարգանքներէն հասկցաւ որ եկող գէր անձը բանտին տնօրէնն էր։

Գէր մարդը արդարեւ չինական բանտին տնօրէնն էր, որ ոստիկաններուն հետ մէկ քանի վայրկեան տեսակցելէ ետք հրամայեց որ իրենց գործը կատարեն։ Այն ատեն չինական երկու ոստիկաններ ամուր մը բռնեցին Լավառէտի թեւերէն և գրագիրը մասնաւոր ճարպիկութեամբ մը անոր գրպանները գտնեց։ Լավառէտի վրայ կատարուած խուզարկութիւնը կը համեմատէր եւրոպական օրէնքներուն ուր բանտը մտնող ամէն անհատ այս արարողութեան կ'ենթարկուէր։ Ուստի երիտասարդը արտասովոր բան մը չտեսնելով ասոր մէջ, որոշեց գործին վերջաւորութեանը սպասել։

Գրագիրը Լավառէտի գրպանէն ելած առարկաները՝ սենեակին մէկ կողմը գտնուած չեղ սեղանի մը վրայ դնելու։ Տարօրինակ ուղեւորին գրպանէն միակ զմելի մը և պայմանագրական քառասուն փարան ելաւ, զորս ուշի ուշով գնեցին ներկաները. ամենէն վերջ գրագիրը ուշադրութիւն դարձուց չնաձուկին ատամոքսէն ելած չիչին, զոր Լավառէտ տեսնելուն պէս

—Ամիկա իմս չէ, ըսաւ և փորձ մը ըրաւ զայն ետ առնելու։

Երկու ոստիկանները սակայն արգիլեցին երիտասարդը անհարկի չարժում մը ընելէ։

Գրագիրը չիչին մէջի թուղթը դուրս հանեց զոր կատարեալ ուշադրութեամբ երբ կարդալ փորձեց, սարսափահար եղաւ ու թուղթը ակամայ գետին ձգեց ձեռքէն։

Բանտին տնօրէնը հեւալով գետնէն վերցուց թուղթը ու սեղանին վրայ դրաւ. ետքը ձեռքը գլխուն տանելով հեւ ի հեւ մէկ քանի քայլ առաւ, միշտ աչքը չբաժնելով գրագիրէն ու երկու ոստիկաններէն և վերջապէս կանգ առաւ Լավառէտը բռնող ոստիկանին առջեւ, որուն հետ խօսքի բռնուեցաւ։

Տնօրէնը գէր բաղուկներովը չարժարկելով թէեւ ոգեւորուած բաներ մը կ'ըսէր, սակայն Լավառէտը բռնող ոստիկանը բոլորովին անտարբեր կը մնար անոր խօսքերուն դէմ և երբեմն երբեմն կարճ պատասխաններ տալով միայն կը գոհանար։ Այս խօսակցութենէն այնպէս կ'երեւար որ ոստիկանը կը մերժէր բանտին տնօրէնին մէկ առաջարկը։

Լավառէտ առանց հասկնալու թէ ի՞նչ բանի վրայ կը վիճին, քառորդի մը չափ սպասեց. վերջապէս տնօրէնն ու ոստիկանը համաձայնած պէտք է ըլլային որ դադրեցան այլեւս վիճելէ և Լավառէտը դատ սենեակ մը տարին բանտարկեցին։

Սենեակ երիտասարդը երբ առանձին մնաց, պահ մը խորհեցաւ իր անմիտթար կացութեան վրայ. իրեւ մեղեներուն դէմ սրբապղծութիւն գործող բանտարկուած էր, ուրկէ մեծ ոճիր մը կարելի չէր երեւակայել Զինատանի մէջ։

Երկրաչոյներ ու միսիոնարներ չատ մը տիրապարսուռ բաներ գրած էին չինական վրէժխնդրութեան նկատմամբ, զորս երեւակայութեանը առջեւ բերելով Լավառէտ այլեւս վստահ էր թէ այս անգամ օձիքը պիտի չկրնար փրկել Զինացիներուն ձեռքէն ու ամէն տաժանելի մահուամբ պիտի սպանուէր։

Կացութիւնը այն ասիճան տիրապարսուռ էր որ, խեղճ երիտասարդը բոլորովին յուսահատ ու ընկճած, կրօնցուցած էր իր սովորական զուարթութիւնը և խոր մտածութեան մէջ թաղուած։

Ցանկարծ ճանտին դուռը բացուեցաւ։

Լավառէտ երազէ արթնցողի մը պէս ընդոստ ցատկեց։

Բանտին գէր տնօրէնը խիստ բարեկամական դէմքով ներս մտաւ սենեակէն, իրեն հետ բերելով նաեւ դեռատի աղջիկ մը, որուն ձեռքէն բռնած էր։

Գրագիրը որ կը հետեւէր տնօրէնին, կերակուրներով զարդարուած փոքրիկ սեղան մը բերաւ ներս և խիստ յարգանօք դրաւ Լավառէտի առջեւ, որպէս թէ հացկերոյթ մը կուտար անոր։ Եթէ գէնին նմանող մէկ երկու սրուակներ եւս զետեղուեցան սեղանին վրայ։

Բանտին տնօրէնը ժպտաչուրթն բառերով սեղանի հրամցուց Լավառէտը և ետքը չինացի դեռատի աղջիկը առաջ անցուց։

Աղջիկը խիստ ամչկոտ էր և պահ մը գաղտագողի կերպով մինչև սեւուլիկ աչուրները յառեց Լավառէտի վրայ, որուն իրեն ուղղած փոխադարձ ակնարկէն՝ լիմանի գոյն ունեցող դէմքը նարնջագոյնի փոխուեցաւ. և սակայն հակառակ այսչափ ամչկոտութեանը, խիստ մաքուր ու յստակ ֆրանսերէնով մը,

—Ինձի Տիանա կ'ըսեն, ըսաւ։

Լավառէտ այս չինական բանտին խորը դեռատի աղջկան մը բերնէն այսչափ յստակ գաղիերէն մը լսելով՝ երազի մէջ կարծեց ինքզինք և ոտքի ցատքելով,

—Ինչ ըսի՛ք, ի՞նչ ըսիք, գոչեց։

(Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻԱ

ԶԻ ՃԱՆՉԱՆԱՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԻՐԱՒՈՒՆԸՐԸ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՍՊԱՍԵԼՈՒ

«Տելի Թելեկրաֆ»ի խմբագականէն

Հակառակ այն յայտարարութեան թէ Մեծն Բրիտանիա պաշտօնապէս իմացուցեր է Գերմանիոյ թէ ո՛չ Ֆրանսա խնդրած և ոչ Անգլիա խոստացած է օգնել՝ Հանրապետութեան և իր դրացիին միջև խզում մը պատահելու վարկեանին, զօրաւոր պատճառներ ունինք կարծելու թէ այդպիսի տեղեկութիւն մը տրուած չէ պաշտօնապէս։ Դիտնալով հանդերձ որ Գերման վարչապետ Պիւլովի դիւանագիտական մէթոտները քիչ մը մեր գիտցածէն տարբեր են, չենք կրնար երբէք երեւակայել թէ անիկա դիւանագիտութեան ամբողջ դրութիւնը ոտնակոխ պիտի ընէ այդպիսի պաշտօնական հաւատարիք պահանջելով Անգլիայէն։ Եթէ այսպիսի նախընթաց մը ստեղծուի, այն ատեն մէկ հարուածով վերի վայր պիտի քանդուի այն մտերմական յարաբերութիւնը, որ պէտք է գտնուի քաղաքակիրթ աշխարհի դեսպաններուն և արտաքին գործոց նախարարներուն միջև։ Այն ատեն ո՛րքան դիւրին պիտի ըլլայ տագնապալից վայրկեանի մը մէջ խմբագրական գրիչը ձեռք առնելով յայտարարել թէ այսինչ երկրին դեսպանին և այսինչ երկրին արտաքին գործոց նախարարին միջև տեղի ունեցած տեսակցութեան մը միջոցին, այն ինչ երրորդ երկրի մը դիտաւորութիւններուն վրայ մեկնութիւններ տրուեցան, և քա այսմ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան կասկածած պատասխանատուութիւններուն վրայ և կանխաւ միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Եթէ այդ երրորդ այսինչը իրաւունք ունէ նայ առաջին և երկրորդ այնինչներէն բացատրութիւններ պահանջելու այդպիսի «յայտնութիւններ»ուն վրայ, և առաջին ու երկրորդ այնինչներն ալ պարտաւոր ըլլան հաստատելու կամ հերքելու կամ բարեփոխելու իրենց վերագրուած խօսակցութիւնները, այն ատեն այլ ևս վերջը եկած կ'ըլլայ տեսութիւններու բոլոր այն մտերմական փոխանակութեան, որ հարիւր անգամ աւելի կ'օգնէ խաղաղութիւնը պահպանելու, և հազիւ մէկ անգամ պատերազմի պատճառ կ'ըլլայ։ Պերլինի Դահլիճը ինչ պիտի ըսէր արդեօք եթէ Լորտ Լէնսդաուն և կամ Անգլիոյ պատասխանատու թերթերէն ո և է մէկը Գերմանիոյ հրաւէր կարդար բացատրութիւն մը տալու Պոզկոյի մէջ Զարին և Կայսեր միջև համբաւաւոր տեսակցութեան ատեն անցած դարձածին վրայ։ Իրաւ է որ անպաշտօն կերպով շատ բաներ ըսուեցան և ենթադրեալ խօսակցութեանց մանրամասն հաշիւը տրուեցաւ, շատ պատմութիւններ տպուեցան, որոնցմէ ոմանք ուղղակի Մեծին Բրիտանիոյ շահերուն կը դպչէին։ Բայց այդ երեւակայական խօսակցութիւններէն և ո՛չ մին բան գործ ըրաւ Լորտ Լէնսդաուն, և այդպիսի «յայտնութիւններ»ուն ճշդութեան համար Պերլինի և Բեթերսպուրգի մեր դեսպաններուն բնաւ հրահանգ չը տրուեցաւ բացատրութիւն պահանջելու և ըսելու թէ «Ա՛ս ինչ է, ինչ կը նշանակէ»։ Դեռ վերջին օրերուս արտաքին գործոց պաշտօնարանի մը պետ ուրիշի մը պետին «անպաշտօն կերպով» երրորդ Տէրութենէ մը բղխող յոյժ կարեւոր պաշտօնագրեր հաղորդեց։ Բայց այս մասնաւոր պարագային մէջ անգամ տեղեկութիւն առնող Տէրութիւնը բնաւ միտքէն չանցուց պաշտօնական կամ անպաշտօն ձեռնարկ մը ընելու՝ հանկարծ թէ ո՛ր ատիճան հիմնաւոր և զօրաւոր են այդ պաշտօնաթուղթերուն մէջ ամփոփուած գաղտնիքները։ Ուրեմն ո և է առողջ կամ ողջամիտ դիւանագէտ մը ինչպէս կ'ըլլայ որ կը կարծէ «դիտողութիւններ» ընելու իրաւունք մը հիմնել անպատասխանատու խմբագիրներու կողմէ եղած յայտարարութիւններու վրայ։ Մաքենի մէջ եղած յայտնութիւններուն հեղինակին բարեմտութիւնը երբէք կասկածի տակ ձգել չենք ուզեր։ Կրնայ անիկա առանց գաղտնիքի դրոյմի ընդունած ըլլալ զանոնք ա՛յնպիսի մարդերէ, որոնց հեղինակաւորը ըլլալուն կրնայ հաւատացած ըլլալ անկեղծօրէն, բայց յայտնի է թէ այսպիսի յայտարարութիւններ չեն կրնար ո և է դիւանագիտական գործողութեան հիմ ըլլալ։ Ինչ ըսել է լրագիրներուն բոլոր գրածները մատ փաթթել և պաշտօնական բացատրութիւններ պահանջելու։

Նշանաւոր դիւանագէտ մը օրին մէկը յայտարարեց թէ գերման թերթերը երբ իրենց բարկութիւնը Անգլիոյ վրայ թափել ուզեն, ամենայն անտարբերութեամբ կը յայտարարեն թէ «Անգլիա կարեւորութիւն չունի»։ Այն ատեն մենք ինչու կարեւորութիւն տանք գերման մամուլին փքոցուոյց ճամարտակութիւններուն։ Բրիտանական կառավարութիւն մը գերմանական կառավարութեան մը հետ գործ ունի միայն, և Մեծին Բրիտանիոյ ու Գերմանիոյ ժողովուրդներուն ստուար մեծամասնութիւնը վստահ են իրենց պաշտօնական ներկայացուցիչներուն վրայ՝ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վարելու կերպին համար։ Եթէ մեր երկրին մէջ կայ հանրային կարծիքի հոսանք մը, որ Գերմանիոյ դէմ յարձակումի մը կը փափաքի, կամ Գերմանիոյ դէմ պատերազմ մը անաւորը և անհարկի աղէտ մը չի նկատեր, այդ հոսանքը մամուլին մէջ իր օրկանը չունի։ Նոյն իսկ ամենէն ցնորամիտ ձիւնկոն չի կրնար պատերազմի մը փափաքիլ, ու նոյն իսկ եթէ նշանաւոր յաղթութիւն մըն ալ ասենք, չի կրնար տասնապատիկ մը մարդոց կորուստը արժող մրցանակ մը իսկ ընծայել մեզի։ Անգլիա ի՞նչ կրնայ խլել յաղթահարուած Գերմանիայէ մը։ Պատերազմական տուգանք մը արդեօք։ Բայց ո՛չ մէկ տուգանք կրնայ ծածկել նիթանկան կորուստներուն մէկ տասներորդը անգամ, կամ կեանքի կորուստներուն դժբախտութիւնը դարմանել։ Եւրոպայէն դուրս գաղթային ստացուածքներ արդեօք։ Մենք մեզի պէտք եղածը ունինք, և Գերմանիա չունի գաղթավայր մը զոր իրմէ խլելու համար աչք անկած ըլլա՝ք։ Եթէ Գերմանացիք բրիտանական ակնոցով նային աշխարհի գործերուն վրայ, պիտի հասկնան թէ Գերմանիոյ դէմ անգլիական յարձակում մը անբմբռնելի իրերուն մէջ է։ Միւս կողմէ Գերմանացիք չատ կը սխալին եթէ կարծեն թէ Անգլիա լուռ և չէզոք հանդիսատես մը պիտի ըլլայ, եթէ գերմանական Նաբոլէոն մը ելլէ և Նաբոլէոնեան Եւրոպա մը վերակենդանացնէ։ Բայց այս ենթադրութիւնն ալ անբմբռնելի իրերուն կարգը կը դասենք։ Ֆրանսայի հետ մեր օրէ օր աճող բարեկամութիւնը հիմնուած է մասամբ այն փոխադարձ յարգանքին և բարեացակամութեան վրայ, զոր երկու դրացիներ ունենալու են իրարու հանդէպ, բայց գլխաւորապէս Եւրոպայի մէջ իրենց հասարակաց շահուն վրայ, որ է խաղաղութեան պահպանումը։ Այսօր Ֆրանսա, թէեւ իր զաւակները նոյն քաջ և նոյն եռանդուն մարդիկն են, բայց Եւրոպայի մէջ թերեւս ամենէն խաղաղասէր տարրը եղած է։ Սակայն խաղաղութեան ամենէն ջերմեռանդ սիրահարները անգամ ամենէն սրամիտ ու ազազամիտներն են նախայարձակ քաղաքականութեան մը առջեւ։ Եթէ մեր տաքարիւն գերման պաշտօնակիցները այս տարբերան դասէն օգտուին, այն ատեն կը խնայուի պատերազմը որ կը կազմալուծէ ճարտարարուեստը, և բնաւ բարիք առաջ չի բերեր ո և է մարդկային էակի, կամ մարդկային էակներու խումբի մը։

ԲԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՆԻՍ ԿԸ ԳՈՒՄԱՐԵՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Նախարարաց Խորհուրդ մը տեղի ունեցաւ Բարիզի մէջ, և խորհրդակցութիւններ կատարուեցան երկարօրէն, Մաքենի յայտնութիւններուն հետեւանքով առաջ եկած միջազգային կացութեան վրայ։ Ի վերջոյ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակելով, Նախարարաց Խորհուրդը յայտարարեց թէ Տէլթասէի հրաժարման պահուն պատանած դէպքերուն առթիւ հրատարակուած լուրերը անհիմն են։

Ֆրանսական կառավարութեան անդամները այլ ևս այս պաշտօնական զեկոյցին վրայ ամենափոքր բան մը իսկ պիտի չաւելցնեն։ Նախարարի մը հարցուեցաւ թէ այս զեկոյցը կրնայ իբրեւ պատասխան նկատուիլ Գերմանիոյ կողմէն պահանջուած բացատրութեան։ Նախարարը պատասխանեց թէ չի կրնար իբրեւ այդ նկատուիլ։ Այս զեկոյցը լոկ մամլոյն համար տեսակ մը ուղղութիւն է։ Գալով Գերմանիոյ կողմէ պաշտօնական պահանջումին, Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ այդպիսի պահանջում մը եղած չէ, թէեւ յայտնի է որ եթէ այդպիսի պահանջում մը ըլլայ հրապարակաւ ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի յայտարարէ թէ այդպիսի խնդիրներու վրայ Գերմանիա իրաւունք չունի Ֆրանսայէն պաշտօնական բացատրութիւններ պահանջելու։

Ֆրանսայի դիւանագէտ մը յայտարարեց Սթանտարտի թղթակցին.— «Դէս՝ չը ենթադրենք։ Ենթադրենք որ Անգլիա Մաքենի մէջ ըսուածին նման առաջարկութիւն մը ըրաւ Ֆրանսայի։ Գերմանիա նորէն խնդիր հանելու իրաւունք չունի բնաւ։ Քանի որ եւրոպական տէրութիւնները ա՛յքան թուով բանակներ կը պահեն, ըսել է թէ մասնաւոր ծրագիրներ ալ կան։ Բայց դիւանագիտութեան պաշտօնն է բարեկամական խօսակցութիւններու մէջ միայն հակցնել թէ սա՛ կամ նա Տէրութեան դէմ թշնամական մասնաւոր նպատակ չկայ։ Դեսպաններուն և արտաքին գործոց նախարարներուն միջև կարգադրելի խնդիրներ են ասոնք, ոչ թէ հրապարակային բանադատեալ հրատարակութիւններու միջոցաւ։ Գերմանիա անիրաւ կ'ըլլայ ուրեմն պահանջելով որ Լոնտոն և Բարիզ մասնաւոր և բացարիկ բառեր գտնեն լրագրի մը բաժները հերքելու համար։ Արդէն թէ՛ Լորտ Լէնսդաուն և թէ Ռուվիէ Լոնտոնի և Բարիզի գերման դեսպաններուն առջեւ բարեկամական տեսակցութիւններու միջոցին հարկ եղածը ըսին լմնցուցին։ Գերմանիա այսչափով գոհ ըլլալու է։»

∴ Սթանտարտ կը յայտարարէ թէ անգլիական կառավարութիւնը Բարիզի կառավարութեան ըրածէն աւելի բան մը չի կրնար ընել այս յայտնութիւններուն վրայ։ Առ առաւելն մեր արտաքին գործոց նախարարը գերման դեսպանին ապահովիչ յայտարարութիւն մը կ'ընէ թէ Անգլիա առանց պատճառի չուզեր նախայարձակ քաղաքականութեան մը հետեւիլ Գերմանիոյ դէմ։

Գերմանական Բօսք, որ կէս-պաշտօնական օրկանն է Պերլինի կառավարութեան, կ'ըսէ թէ անգլիական կառավարութիւնը բնաւ վաւերական յայտարարութիւն մը ըրած չէ։ Անգլիա կրնայ կացութիւնը լուսաբանել, բայց Մը. Պալֆուր լռութիւն կը պահէ։ Բօսք այս պարագային հետեւեալ եզրակացութիւնը կը հանէ.— Այս միջադէպը կը սովրեցնէ մեզի թէ մինչեւ Գերմանիա անկեղծ և բարեկամական քաղաքականութեան մը կը հետեւի, ուրիշ երկիրներու մէջ իրեն դէմ անբարեկամ դիտաւորութիւններ կը սընուցանեն և թերագրդ մը կը լարեն ճիշդ յարմար առիթով մը Գերմանիոյ գլուխը անոր մէջ նետելու։ Ասիկա դիւրաւ պիտի չմոռցուի Գերմանիոյ մէջ։

∴ Ֆրանսական հանրային դաշնակցութեան մը դիւանապետները և յանձնաժողովին անդամները իրենց նախագահներուն հակագերմանական յայտարարութիւնները լսելէ վերջ, հետեւեալ որոշումը տուին.—

«Ուրախ ենք որ Ֆրանսացիներուն ստուար մեծամասնութիւնը կը հակառակի Գերմանիոյ հետ զինակցութեան մը գաղափարին։ Անոնք չատ լաւ կը յիշեն թէ Գերմանիա Քրիւգէր նախագահին Անգլիոյ դէմ կոուելուն սիրտ տալէ վերջ, լքեց զայն և նոյնիսկ չարտօնեց որ Պերլին երթայ։ Եւրոպայի մէջ ամենէն աւելի սպառազէն ազգը Գերմանիան է, որ Ֆրանսան գործիք մը ընել կ'ուզէ իր համաշխարհիկ քաղաքականութեան։ Խաղաղութեան ամենէն ապահով միջոցն է անգլեւերանական դաշնակցութիւն մը, որով միայն կարելի է մեկուսացնել Գերմանիան, ի նպաստ աշխարհի խաղաղութեան։

ԱՆԳԼԵՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ.— ՄԻԹՈՒԱՏՈՆ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԾՈՎԱԿԱԼ ՆՕԼԷԼԸ.— Կայսրը հանդիսաւոր ունկնդրութեան ընդունեց ծովակալ Նօլէլը և Բրիտանական նաւատորմին սպաները, ինչպէս նաեւ բոլոր օտար զինուորական կցորդները։ Ն. Վեհափառութիւն յեսոյ հացկերոյթ մը տուաւ ի ներկայութեան փայլուն անձնաւորութեանց, որոնց մէջ կային վարչապետ կոմս Բացուրա, մարքիզ Իթօ և բոլոր մեծ պետական մարդիկը։ Կայսրը բաժակ առաջարկեց Լուսաւոր Թագաւորին, և Սըր Բլօտ Մաքտոնալտ ալ՝ Ճարտնի կայսեր։ Բոլոր զինուորական կցորդները զանազան ատիճանի պատուանշաններ ընդունեցին։ Անգլիացի զինուորական կցորդ զօր. Պրինէթ ընդունեց Սուրբ Դանիէլի առաջին կարգը։

Հացկերոյթի միջոցին, Լուսաւոր Թագաւորին կենաց համար Միքատոյին առաջարկած բաժակաճառը անգլերէնէն թարգմանեց Արիզուկավա իշխանը, և ծովակալ Նօէլ կայսեր համար բաժակ առաջարկեց։ Ճաչէն վերջ կայսրը սկսաւ եռանդով խօսակցիլ Սըր Բլօտ Մաքտոնալտի, ծովակալ Նօէլի, զօրավար Պրինէթի եւ Արիզուկավա իշխանին հետ։ Երեկոյին հացկերոյթ մը տրուեցաւ քաղաքապետութեան կողմէ Մարբլ Բլիւպին մէջ։ Ճաշը պատրաստուած էր զուտ ճաքոնական ոճով։ Թոքիոյի քաղաքապետը Լուսաւոր Թագաւորին կենաց բաժակ առաջարկեց, և ծովակալ Իթօ բրիտանական նաւատորմին համար։ Երկու դաւաթներն ալ խանդավառութեամբ պատուեցան։ Ծովակալ Նօէլ յեսոյ ճաքոնական նաւատորմին և ժողովուրդին համար բաժակ առաջարկեց։ Բաւ թէ վերջին քառասուն տարուան մէջ զարմանալի փոփոխութիւններ կատարուած են ճաքոնական նաւատորմին ու բանակին մէջ, բայց ո և է փոփոխութիւն կատարուած չէ ճաքոնցի կիներուն անուշութեան և փափկութեան մէջ, և ճաքոնական ամբողջ իսկական նկարագիրը անաղարտ մնացած է։ Հացկերոյթէն վերջ այցելուները վաղեցին Ճաքոնի բոլոր դասական պարերուն ցուցադրութիւնը։ Ասպէլական-ները և հիւրերը եղբայրացան, և յոյժ ախորժելի երեկոյթ մը վայելեցին, մինչ ճաքոնահիներ, գեղանիներէն ընտրուած, իրենց Ծ. Արեւելեան չնորհքն ու փափկութիւնը կը ցուցադրէին Ալպիսի զաւակներուն, անոնց բերնին ջուրերը վազցնելով այդ փոքր ինչ թխորակ և լայնագանկ ուհիներուն ի տես։

∴ Բրիտանական նաւաստիները իրենց անկեղծ ու համարձակ կերպարանքը մեղմացուցին Հաչտութեան Դաշնադրին ճաքոնցիներուն մարքին վրայ ըրած տխուր տպաւորութիւնը և ընդհանուր կարծիքը այն է թէ Մեծն Բրիտանիա այս այցելութիւնը սարքեց մոռցնելու համար տուգանքին յուսախաբութիւնը և բարձր պահելու համար անգլեւճաքոնական զինակցութեան նշանակութիւնը։

∴ Ճաքոնի ծովային գործոց նախարարին խնդրանօք, անգլիացի ծովակալը իր բնակութիւնը անգլիական դեսպանատունէն փոխադրեց Շիպտոն Բալաս որ հիմա յատկացուած է ակաւնաւոր այցելուներուն։

∴ Երկրորդ անգամ ըլլալով անգլիացի նաւաստներուն ուրիշ մէկ խումբը ճաչի հրաւիրուեցաւ Հիպիա Բառքին մէջ։ Հինգ հարիւր ճաքոնցի պարուհիներ, որոնք աղուրիկ, նոնոշիկ աղջիկներ են, պսպղուն և վառ ի վառ տարազներով պատիւ կ'ընէին և կը ծառայէին անգլիացիներուն։

∴ Ճաքոնցի խանութպանները բոլոր իրենց ապրանքները վար դնելով կը ծախեն Անգլիացիներուն։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ.— Ծ. Արեւելքի և Սիպերիոյ ռուսական դաւառակներուն մէջ գաղթականութիւններ հաստատելու ծրագիրը պաշտօնապէս հրատարակուեցաւ Բեթերսպուրգի մէջ։ Նպատակն է «Ռուսիոյ ազգական ստացուածքները զերծ պահել Դեղին ծեղին հոսանքէն», ինչպէս կ'ըսէ Նովոյէ Վրեմիա։ Գաղթականութիւնը պիտի սկսի յառաջիկայ տարի, և ամէն տարի 25,000 զինուորներ պիտի հաստատուին այն հողերուն վրայ, որոնք պատերազմի թատրը պիտի ըլլան, երբ նորէն պատերազմ ծագի երկու ցեղերուն մէջ։

∴ Շաբաթ օր Ուայինկթրի մէջ փոխանակուեցան ռուսաճաքոնական պայմանագրութեան վաւերացեալ պատճէնները։ Մ. Թաքահիրա իմացուց Միացեալ Նահանգաց արտաքին գործոց նախարարին թէ Միքատոն ստորագրած է պայմանագրութիւնը Թոքիոյի մէջ, և նախարարը զայս իմացուց Բեթերսպուրգի ամերիկեան դեսպանին։ Դեսպանն ալ ըստ օրինի իմացուց Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարին, որ իր կարգին իմացուց Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին Բարիզի ռուս դեսպանին միջոցաւ։ Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարն ալ այս զեկոյցը հաղորդեց Թոքիոյի ֆրանսական դեսպանին, որ իմացուց Ճաքոնի արտաքին գործոց նախարարութեան։

Ահա այս պաշտօնական նուրբ ձեւակերպութիւններէն վերջ իր վախճանին կը յանգի Ծ. Արեւելեան ահաւոր պատերազմին յեսին դրուագը, որ խաղաղութիւն բերաւ աշխարհի ամենակարեւոր մէկ մասին մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ.— Ծովակալ Տրուի յայտարարեց թէ Ամերիկա ո և է նաւային աղէտքի կրնայ տակալ եթէ իր մարտանաւերուն հրամասարութիւնը աւելի երիտասարդ սպաներու փոխանցուի։ Վերջին պատերազմին մէջ ճաքոնական բանակին բոլոր սպաները, ծովակալէն սկսեալ, ամէնքն ալ իրենց ծաղիկ հասակին մէջ էին։ Դերման թերթի մը մէջ ամերիկեան բանակին դէմ եղած քննադատութիւններուն հետեւեալ պատասխանը կուտայ պատերազմական նախարար Մը. Բաֆթ.— Վերջին ատիճան նախասպաշաթեալ Գերմանի մը յայտարարութիւնը ա՛յն է թէ ամերիկեան բանակը փտած է։ Կ'երեւի թէ անուանարկիչ գերմանացին իրեն չգիտցած բաներն վրայ կը խօսի։ Մեր բանակը ամէն մասերով արդիւնաւորութեան վիճակի մէջ է։ Մեր բանակը կրնայ ասպարէզ կարդալ աշխարհի ո և է ուրիշ բանակի։ Միացեալ Նահանգաց մէջ բարոյութիւնը և ճարտարարուեստը չատ առաջ գացած ըլլալով, աւելորդ է չատ մարդ պահել բանակին մէջ, բայց պատերազմի ժամանակ Ամերիկա բնաւ դժուարութիւն չի քաշեր ուզածին չափ մարդ դրօշի տակ կանչելու։

ԶԳՈՒՇԱՑԷ՛Ք, ԿԻՆՄ՛Ր.— Ամերիկայի մէջ չատերը սովորութիւն ունին իրենց գրպանին մէջ ծուղակ պահելու, որպէս զի իրենց կիները չխառնեն անոնց գրպանները դրամի համար։ Անցեալ օր նիւ Եորքի դատարանին առջեւ ներկայացաւ կին մը, որ կը բողոքէր թէ իր ձեռքը ծուղակի մը մէջ բռնուած էր երբ իր ամուսինին՝ Ժօրջ Շուլցի՝ քնացած միջոցին, անոր բանթալոնին գրպանէն դրամ պիտի առնէր։ Բայց դատաւորը յայտարարեց թէ Շուլց իրաւունք ունէր իր բոլոր գրպաններուն մէջ մէյմէկ ծուղակ պահելու իր դրամը պաշտպանելու համար, եթէ փափաքէր։ Այս կերպով ազատ արձակուեցաւ Շուլց։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— Սթէբնիի եպիսկոպոսը անցեալ օր իր թեմական ժողովին մէջ յայտարարեց թէ ժողովարաններուն երգեցողութիւնները անտանելի կ'ըլլան հետզհետէ։ Սոսկալի ձայներ կը հանեն այր ու կին, անճանաչ չեչտերով և խմալուր երգեցողութեամբ, որուն մէջ ո՛չ կարգ կայ և ո՛չ ներդաշնակութիւն։ Միօրինակ ձայն մը ունին կը ձգեն առանց կարեւորութիւն տալու ներդաշնակութիւն ըսուած բանին։ Եպիսկոպոսը այս առթիւ հեռաւեալն ալ պատմեց.— Բողոքականները, ինչպէս գիտէք, աղօթքի ատեն իրենց աչքերը կը գոցեն ամփոփուելու նպատակաւ։ Սթէբնիի հովիւը կ'երեւի թէ չատերու հետ անիմաստ կը գտնէ այս ծայրայեղ բարեպաշտութիւնը։ Օր մը, կ'ըսէ, քարոզ տուած ժամանակս աչքերս գոց պահեցի, որպէս զի Նիւթիս մէջ ամփոփուիմ բոլորովին։ Քարոզէն վերջ ազնուական տիկին մը ինծի մօտենալով ըսաւ.— Սիրելիդ իմ պատուելի, կ'երեւի թէ քու անձիդ սուրբի երեւոյթի մը տալու համար աչքերդ գոցած էիր քարոզին ժամանակ, բայց ճշմարտութիւնը հարկ է արդեօք որ ըսեմ քեզի։ —Սուրբի երեւոյթ չունէիր կարծածիդ նման, այլ յիմարի մը երեւոյթ առած էիր։

Եպիսկոպոսին այս պատմութիւնը չատ խնդացուց ներկաները, որոնք իրաւցնէ անիմաստ կը գտնէին աչք գոցելու բողոքական սովորութիւնը։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՁԱՐԱՇՀԱՀՈՒԹԻՒՆԵՐԸ.— Պատանեաց Նիւ-Եորքի մէջ իրենց գործը ապահովագրական ընկերութեանց չարաշահութիւններուն դէմ։ Էքսթապլ և ուրիշներ սասթիկ կասկածներու տակ են։ Ամերիկացիք կը պահանջեն որ վերջ մը արուի ասոնց զեղծումներուն, որոնք հանրային ծայրայեղ վատահութեանէն առաջ եկած են ապահովագրական միջնորդներու եւ գործակալներու վրայ։

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐԸ.— Գօէրական պատերազմէն վերջ Մեծն Բրիտանիա Վէրինկենկի պայմանագրութեամբ կը խոստանար Օրանժի դաղթականութեան վնասեալ Գօէրներուն 3 միլիոն անգլ. ոսկի տալ։ Բաշխումը այս ամսոյ վերջ պիտի սկսի։

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ.— Մը. Պալֆուրի դաւիթը նոր պարտութիւն մը կրեց, որովհետեւ իր ընտրելիին մրցակից ընդդիմադիր կուսակցութենէն Մը. Քնորիուզ 4376 քուէով Բարլամէնթին անդամ ընտրուեցաւ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 16 Հոկտ.— Լոնտոնէ կը հեռագրուի «Ծոսիէ Զայդունկ»ի թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը որոշեց անգլիական նաւաբաժին մը ղրկել ձեռնովա, ողջունելու համար Իտալիոյ թագաւորը և թագուհին, անոնց այն քաղաքը ընկերութեան միջոցին։ Մէկ քանի թերթեր բուռն լեզուով մը կը խօսին այս լուրին վրայ, ըսելով թէ Անգլիա չարունակ Գերմանիոյ հակառակ ցոյցեր կ'ընէ։ Ձենովա գտնուող անգլիական մարտանաւերը կը բաւէին քաղաքավարական պաշտօն մը կատարելու համար, և աւելորդ էր նոր նաւատորմ մը ղրկել, կ'ըսեն այս լրագիրները, մանաւանդ թէ այս կերպով առաջքը կ'առնուէր ցոյցի մը, որ ներկայ պարագաներուն մէջ խորդ կ'բերեւի Գերմանացիներուն աչքին։ Գերման լրագիր մը հետեւեալ կերպով կը վերջացնէ իր հրատարակած խմբագրականը. «Կարծուածէն և լսուածէն աւելի մօտ է անգլեւգերման պատերազմ մը, վասն զի Անգլիա կ'ուզէ մեր ձեռքէն խլել մեր դաշնակիցները։»

ԲԱՐԻԶ.— Բեռերսպուրկէ կը հեռագրուի թէ կը հաստատուին այն լուրերը որ ռուս և անգլիական կառավարութիւնները արամագիր են համաձայնութիւն կնքել իրենց մէջ։ Թէեւ այս մասին որոշ ձեռնարկ չեղաւ դեռ, բայց լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը հաւատուի թէ մօտերս պիտի սկսին բանակցութիւնները։

ՀՌՈՄ.— Սթէֆանի հետեւեալ զեկոյցը կը հրատարակէ.— Ֆրանսական գործակատարը արտաքին գործոց նախարար Մ. Թիթոնիի մօտ երթալով, յանուն վարչապետ Մ. Ռուվիէի ցաւ յայտնեց որ թերթերը իր անունը խառնեցին ներկայ վէճին մէջ, և այնպիսի խօսքեր վերագրեցին իրեն, զորս չէ ըսած։ Գործակատարը բաւ նաև թէ դեսպան Մ. Գաուեռ ո և է բան չէ ըսած իր կառավարութեան և չէր ալ կրնար ըսել։ Մ. Թիթոնի չնորհակալութիւն յայտնեց այս քաղաքավարական յայտարարութիւններուն համար։

ԹՕՔԻՕ.— Հաչտութեան Ա. պատուիրակ Մ. Քօմուրա Թօքիօ հասաւ։ Կայսրանէն զինք ընդունեցին կառավարական պաշտօնատարներ։ Մ. Քօմուրա ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Միքատոյին կողմէ, որ ուրախութիւն յայտնեց հաչտութիւն կնքուելուն համար, և գովեց բանակցութեանց միջոցին Պատուն Քոմուրայի ցոյց տուած ջանքերը։ Հաչտութեան դաշնագրին վաւերացման առթիւ Կայս. հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ, որուն մէջ Միքատոն կ'ըսէ թէ հաչտութեան պայմանները համաձայն են Ճարտնի շահերուն, և ինք ասոր համար վաւերացուց դայն։ Ռուսիա այժմ աղէկ է Ճարտնի հետ, և Միքատոն յոյս կը յայտնէ թէ ապէկ վերջ բարեկամական յարաբերութիւններ պիտի տաճեն իրարու նկատմամբ՝ Ռուսիա և Ճարտն։

ԲԱՐԻԶ.— Ռուսաւեւճարտնական հաչտութեան դաշնագիրն այսօրուընէ սկսաւ գործադրուիլ։ Ճարտնցիք սկսան պարպել իրենց դիրքերը։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուիդէր հրատարակեց ռուսաւեւճարտնական դաշնագիրը, որ վաւերացաւ Զարին և Միքատոյին կողմէ։ Ուիդէրի հրատարակած բնագիրը քիչ մը կը տարբերի Սեպտ. 6ի հրատարակութենէն։

ԽԱՐԿՈՎ.— Ճարտնցիք չէզոք գոտիներու մէջ չոր խոտ կը գնեն Քորէա գտնուող իրենց բանակին համար։ Ռուս զինուորները 10,000 քիլօ չոր խոտ առին անոնց ձեռքէն։ Զինուորները արդելքներու հանդիպեցան այդ պարտներուն փոխադրութեանը առթիւ։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Այսօր կատարուեցաւ բացումը Սքոբլինայի, Թագաւորին մէկ Դահլամառով, որ կ'ըսէ թէ օտար կառավարութեանց հետ Սերպիոյ յարաբերութիւնները լաւ են, մասնաւորաբար Աւստրեւհունգարիոյ, Ռուս քոյր ազգին և Բարատաղի հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուայինկդընէ կը հեռագրուի Սեկոդրլ Նիւզի թէ հացկերոյթի մը միջոցին, ամերիկեան Խորհրդարանի անդամներէն մէկը յայտարարեց թէ ծերակուտականները որոշած են ընդդիմանալ Մը. Ռուզվէլտի գաղափարներուն, ի մասին Վենեցուէլայի։ Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսական հեռագրագործներու վրայ Վենեցուէլայի մէջ քննութիւն կատարող ամերիկեան պատուիրակը վճռեց ի նպաստ Մ. Նահանգաց և Ֆրանսայի, ընդդէմ Մ. Բաստրոյի։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՏԵՏՐԱԿ

Լրագրավաճառ Աղջիկ Միրան աղա իր հաչուի տետրակը քանի մը որ առաջ կորսնցուցած է Բերայի մէջ։ Գտնողէն կը խնդրուի որ հաճի յանձնել Գալաթա Ալի ճաճատէսի, Թէֆէյլիզ դրատան քով նեղարէթ աղայի որճարանը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը առջի օր, Պատրիարքարանի մէջ այցելութիւնը ընդունեց Վսեմ. Ռասլէա էֆ. Եազըճեանը, որուն հետ տեսակցութիւն մը ճեանի, որուն հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Այդ տեսակցութեան ներկայ գտնուեցան նաև Պատրիարքարանի երկու դիւանապետները՝ Բարթող Թէլեան, կարապետ Խաչատուրեան և գրագրակապար Արիս Ցէսճեան էֆ.ները։

ԱՏԱՆԱՅԻ Վսեմ. կանսակլին կողմէ Ներքին գործոց նախարարութեան ուղղուած հեռագիր մը, որ հրատարակուած է երէկ առաւօտեան Թուրք թերթերուն մէջ, կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի օր, Վեհ. Սուլթանին Մննդեան բարեբաստիկ Տարեդարձին առթիւ, հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ իրարուրեր են Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւշառութեանը համար, մասնակցութեամբ նահանգին քաղաքային և զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներուն։ Սոյն հանդիսաւոր բարեմաղթութեանց ներկայ գտնուեր են Կիլիկիոյ Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը, ինչպէս նաև Ատանայի Հայոց Առաջնորդը և ուրիշ հոգեւորականներ։ Ցեռոյ, կուսակալ փաշան ընդուներ է ներկայից շնորհաւորական այցելութիւնները՝ կառավարական ապարանքին մէջ։ Գիշերը, չքեղ լուսաւորութիւններ կատարուեր են։

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱԿԱՆ ՈՒՂԵՐՁՆԵՐԸ.—Երէկուան Թուրք թերթերը Սապահ, Իքդամ, Թէրճիմանը Հագիգաթ, հրատարակեցին պատգէները Խառն ժողովին և եպիսկոպոսներուն կողմէ յուսակայ. Դանայից մասուցուած երախտագիտական և հաւատարմական ուղերձներուն և կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին հաւատարմական հեռագրին, զոյս հրատարակեցինք ուրբաթ օր։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս արք. Յովհաննէսեան, Փոխանորդ Սրբազանը և Սեթեան ու Սանտալճեան Աւագ քահանաները։

Ժողովը գլխաւորաբար զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական և այլ խնդիրներով։

ՊԱԼԸՐԻՍԻՐԻ աղգայիներէն Մանուկ էֆ. Պասլեան, վիճակահանութեան մը առաջին պարգեւը շահած ըլլալով, տեղւոյն թէ՛ աղջկանց և թէ մանչերու վարժարանին քսանական ոսկի նուիրած է։

—Նոյնպէս տեղւոյն Բաղ. Ժողովոյ առենապետ և այս անգամ Ռատոսթոյի Իսարէի ժողովին քարտուղար Գառնիկ Ֆիքրի էֆ. երեսուն ոսկինոց չքեղ գանձ մը նուիրած է տեղւոյն եկեղեցիին։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հաւուեր-ննիչ Յանանաժողովը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հաւուական խնդիրներու քննութեամբ։ Ներկայ էր նաեւ Տ. Դաւիթ վրդ. Մաքսուտեան։

ԱՐՄԱՆԻ դպրեվանքը ընդունուելու համար, Գալիսէն, Բդէն, Նիկոմիդիայէն երկերկու և Սեբաստիայէն, Բաբերդէն, Ֆաթսայէն, Մարզուանէն, Այնթապէն, Շապին Գարահիսարէն, Մուշէն եւ Խարբերդէն մէյ մէկ տղաք գրերով դիմում ըրած են Արմաշու խնամակալութեան դպրեվանք ընդունուելու համար։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Զիլինկիրեան երէկ Պատրիարքարան երթալով տեսակցեցաւ թէ՛ Ս. Պատրիարք Հօր եւ թէ կրօն. ժողովոյ առենապետ, Տ. Գրիգորիս արք. Յովհաննէսեանի հետ։

ԼԻՄ ԵՒ ԿՏՈՒՑ անապատներու վանահայրական փոխանորդ Տ. Սահակ Վրդ. Աղազատեան իր հրաժարականը ղրկած է Պատրիարքարան եւ խնդրած է Ս. Պատրիարք հօրմէն որպէսզի հրաման տայ իրեն Պոլիս գալու, անձնական հիւանդութիւնը դարմանել տալու համար։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Ծ. Վրդ. Աղանեան կիրակի օր իր պաշտօնատեղին՝ Աղեքսանդրիա հասած է։

ՊԻՂԱՅԻՆ Տ. Ներսէս քհ. իր Նիւթական անձուկ վիճակը յայտնելով, խնդրած է Պատրիարքարանէն որ ուրիշ տեղ մը փոխադրուի։

ՊԱԼԸՐԻՍԻՐԻ Աղգ. երկսեռ վարժարաններուն տարեկան քննութեանց հանդէսը կատարուած է անցեալ սեպտեմբեր 25ի կիրակի օրը, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ։ Վարժարաններուն Տնօրէն Տ. Նշան քհ. մասնաւոր հրաւիրագիրներով քաղաքին երեւելի անձնաւորութիւնները հրաւիրած է, ինչպէս նաև Վսեմ. կառավարիչը, որ իր կողմէ օգնական պէյը ղրկած է։ Ներկայ գտնուած են նաև Միւֆթի և Թումբէր էֆէնտիները, անատաներու քննիչ Յովսէփ Էֆէնտի և Տօքթ. Զարիֆի ու Տքթ. Գարանֆիլիտա էֆէնտիները։ Հանդէսը սկսած է կէս օրին Համիտիյէ Բայրաղով, ուրկէ վերջ հեռագիրներ կարդալով ուղերձներ և ճառեր արտասանուած են մանչերու և աղջիկներու կողմէ։ Յետոյ Տնօրէն Տ. Նշան քհ. վարժարանաց միամեայ տեղեկագիրը թուրքերէն լեզուով կարդացած է բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. կայսեր արեւշատութեան համար։ Յետոյ վարժարանաց երկսեռ տարբ չրջանաւարներուն վկայականներու բաշխումը կատարած է, որոնք են. Պ. Պ. Սեւերիանոս Քուչեան, Յակոբ Ալիքսանեան, Մարգիս Բէլլէքեան, Մերոն Գայլեան, Մինիկ Պահարեան և Օրիորդք՝ Վերժին Ալլահվէրտի, Աննիկ Եղիաեան, Ազաւնի Յակոբեան, Սաթենիկ Բարանկեան և Երմոնէ Ալիքսանեան։ Վերջին ուղերձը զոր Օր. Տքթեր Գաղաղեան արտասանած է Տաճկերէն լեզուով, հիացուցած է ներկաները իր առոգանութիւնովը։ Հանդէսը փակուած է Պահպանիչով և ներկաները գոհ մեկնած են։ Տեղւոյն Աղջկանց Հայկուհեան վարժարանի և ձեռագործներու կարող ուսուցչուհին Օրիորդ Մարկրիտ Ձիզմէճեան, 8—10 տարիներէ ի վեր իր Նրբահիւս ասեղնագործութիւններովը իւրաքանչիւր տարւոյ համար վարժարանաց 50—60 ոսկիի չափ եկամուտի աղբիւր մը բացած է։ Այս տարի եւս 55 ոսկիի գումար մը գոյացած է, շնորհիւ Օրիորդին ճիգերուն և գնահատելի ձեռագործներուն։ Սքանչելի գիւղական ներէն մին՝ որ խորու հիասքանչ անտառի մը տեսարանը կը պարզէր՝ տեղւոյն Անտառաց Քնիչ Էքլեան էֆ.ն գնած է 10 Օսմ. ոսկիի։

ԳՈՆԻԱՑԷ կը գրեն թէ տեղւոյն ազգ. վարժարանին ուսուցչուհի կարգուած Օր. Արաքսի Շամլեան հոն ժամանած և պաշտօնին ձեռնարկած է։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ Ամերիկեան դեսպանատան իրաւագէտ-խորհրդական և հիւպատոսարանի Ա. Թարգման Արշակ էֆ. Դ. Շահանեան, որ երկու ամիսներէ ի վեր արձակուրդով Անգլիա կը գտնուէր առջի օր Բէօսթէնճիի ճամբով Պոլիս վերադարձաւ։

ՅԱՆՕԹ երաժշտագէտ Գրիգոր էֆ. Զուլֆեան հրապարակ հանած է այս օրերս Պէրկեզարբմ անունով արեւելեան եղանակներու տետրակ մը, թուքերէն և հայերէն տառերով և համարձակում Նօթայով։ Այս գործը որ բասք Ֆասըլէն կ'սկսի, նորութիւն մըն է իր տեսակին մէջ, և մասնաւոր դիրութիւն մը կ'ընծայէ ամէն անձի, որոնք կը փափաքին սովրիլ և ընտելանալ Համարձակում Նօթայի և արեւելեան եղանակներու։ Իւրաքանչիւր քսան օրը անգամ մը հեղինակ պիտի հրատարակուին միւս Ֆասըլները եւս, նոյն անուամբ և նոյն ուղի երկիրեան մեծադիր երեսներով։ Իւրաքանչիւր պրակի գինն է 3 ղրշ.։ Կը գտնուի բոլոր գրավաճառներուն քով և մասնաւորապէս Աբգր գրատունը՝ Պապ Ալի ճատէսի։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՍԿԻՒՏԱՐ, Թղթակից.

Մեր երէկի թուով Աղքատախնամներու մասին հրատարակուած յօդուածը՝ մէկէ աւելի թիւրիմացութիւններու կը թուի տուիլ ըլլալ, անոր նպատակը չեշտուած ենթադրելով մասնաւորապէս և բացառիկ կերպով Սկիւտարի համար միայն։ Եթէ Սկիւտարի Աղքատախնամին վրայ դիտողութիւններ ընելու յօժարութիւն ունենանք, ոչինչ կ'արգիլէ մեզ մեր կարծիքը յայտնելէ որոշ կերպով։ Յօդուածին մէջ մասնաւոր անուն եւ մասնաւոր տեղ նշանակուած չըլլալը ինքնին բաւական ապացոյց մըն էր թէ եղած ենթադրութիւնը սա կամ նա Տոքթորի մասին՝ անհիմն է։ Մնաց որ բժշկի խնդրէն դուրս ուրիշ անտեղութիւններ ալ մասնանիշ եղած էին նոյն յօդուածին մէջ մեր բոլոր Աղքատախնամներուն ուղղութեան մասին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԸՆՏԻՐ ԼՈՒՑԿԻ

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնս պատիւ ունի ծանուցանել բարեսէր հասարակութեան թէ ի նպաստ Հիւանդանոցի լուցկի վաճառելու արտօնութիւն ստացած ըլլալով հրապարակ հանած է զայն, որ քիչ օրուան մէջ բաւական լաւ ընդունելութիւն գտած է։

Ուստի կը յանձնարարուի որ ամէն տան համար անհրաժեշտ համարուած իր տեսակին մէջ առաջին եղող սոյն լուցկին գործածել յօգուտ բազմակարօտ հաստատութեանս, որոյ վաճառման կեդրոնատեղին է Պոլիս Եէնի Ճամի փողոց Շերբին խան Մարտիկ էֆ. Շերբինեանի վաճառատունը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

17 Հոկտեմբեր 1905

Ֆրանս. 3% (3% Français)	99	32
Բէյի (Tab. Turcs)	388	—
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	90	77
Երկաթուղի (Lots Turcs)	134	75
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	610	—
Թրանսվալ (Transvaal)	75	—

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՖԻՔԱԹ

Իսարէի Մախսուսէնին Գարապիզա աճէնթէսի իզզ. Իսմիլ էֆ.յէ Թէրֆիէն ըրեթպէի Սանիյէ սընրթը միթէմայրդի.

Իսարէի Մախսուսէնին Իզմիտ աճէնթէսի հաճի Հաֆրզ Մէհմէտ էֆ.յէ ըրեթպէի Սալիսէ։

ՆԸՇԱՆ

Տէվլէթլու ըմէթլու Ֆաթիմէ Սուլթան Ալիէթիւչչան հազրէթլէրինէ Խանէտանը Ալ Օսման նշանը ֆիրուզէֆշանը։

Համիտիյէ Հիճազ թիմուր եօլը նազրը մուավինի էրքեանը հարպիյէ գայմագամը իզզ. Ռիզա պէյէ թէպրիլէն իքինճի ըրեթպէտէն Մէհմիտ

Ուսմուրը մէմուրիյէթինի մուգտիմանէ իյիթ իթմէքաէ օլմասընա մէպնի մէքթուպի Սարը այի գալէմի խիւլէֆասընան իզզ. Միւմթազ պէյէ իւչիւնճի ըրեթպէտէն Մէհմիտ։

ՆԵՐՔԻՆ

ՄԱՐՈՆԻԹՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔ.—Մարոնիթներու Պատրիարք Մ. Էլիա Հօէյք, որ Բարիզ գացած էր վերջերս, երէկ Պոլիս ժամանեց Արեւելեան ճեպընթացով, տասնրհինգ հեռեւորդներու հետ։ Սիրքէճիի կայարանին մէջ ողջունուեցաւ, յանուն Վեհ. Սուլթանին, արարողապետի օգնական Պէհճէթ պէյի կողմէ։ Բարի գալուստի գաղին նաեւ պէտական խորհրդական Սէլիմ Բաստ էֆէնտի, Թղթատարական և հեռագրական վարչութեան Խորհուրդին անդամ Ժորժ Հաֆուզ էֆէնտի՝ ի դիմաց Նէհիպ Մէլհամէ փաշայի և Սիրումէլեան էֆէնտի՝ ի դիմաց երկրագործական Նախարար Սէլիմ Մէլհամէ փաշայի։ Պատրիարքը ուղղակի կայս. Պալատ գնաց իր հաւատարմական և երախտագիտական զգացումները մատուցանելու յոտս կայս. Գահոյից։

ՀՈԼԱՆԴԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ.—Պոլսոյ հոլանդական դեսպան Տօքթ. Վան Ռուայէն նոյն պաշտօնով Մատրիտ փոխադրուած ըլլալով, մօտերս պիտի մեկնի։ Իրեն պիտի յաջորդէ Լահէյի արտաքին գործոց նախարարութեան դիւանի պետ Կոմս Վան Սթիրում։

ԲԱՐԻԶԻ ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ.—Հոկտեմբեր 2/15ին Բարիզի Օսմ. դեսպանատունը Բրէզպուրկ փողոցի չէնքէն փոխադրուեցաւ Վիլբժիւթ փողոց մեծ չէնք մը, ուր նախապէս կը բնակէր Մ. Նահանգաց դեսպանը։ Լուի-Ֆիլիբի ատեն և Երկրորդ Կայսրութեան սկզբը օսմ. դեսպանատունը հաստատուած էր Պուասի մ'Անկլաս փողոցի չէնքին մէջ, ուր այն ատենուան դեսպանը Բալիմաքի իշխան շատ մը չքեղ ընդունելութիւններ կատարեց, դիւանագիտական տեսակ մը հանդիսաւորութիւն, ուր կին չէր ընդունուէր։ Յետոյ օսմ. դեսպանատունը հանուելով Պուասի մ'Անկլաս փողոցի չէնքէն փոխադրուեցաւ այն չէնքը ուր այժմ կը գտնուի Դրդ չրջանակի թաղապետութիւնը։ Նաքը փոխադրուեցաւ Լաֆիթ փողոց չէնքի մը մէջ որ Առաջին Կայսրութեան ատեն սեփական էր Հորթանս թագուհիին և ուր ծնաւ Նաբոլէոն Գ.։ Այս չէնքը քանի մը տարի առաջ փլցուեցաւ Բիլէթ-վիլ փողոցը բանալու համար։ Օսմ. դեսպանատունը 1870էն ետք ալ չէնք փոխեց և հաստատուեցաւ Բրէզպուրկ փողոցի չէնքը զոր այսօրերս թողուց և որուն համար ֆրանսական կառավարութիւնը 55,000 ֆր. վարձք կը վճարէր, Բ. Դրան և ֆրանսական կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը համաձայն, որով Թարապիոյ ամառնային դեսպանատունը կը տրուէր Ֆրանսայի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽԵԻՎԸ.—Հոկտեմբեր 7ին Եգիպտոսի Խիվը Մանսուրա պիտի երթայ ներկայ գտնուելու երկրագործական ցուցահանդէսին, որ կազմակերպուած է Երկրագործութեան Խիվական ընկերութեան կողմէ։

ՀԱՊԷՇ պատուիրակ Աթօ Հաիլէ Մարիամ փաշա առջի օր այցելեց նոր եկող Հապէշ պատուիրակներուն։

ՊՈՒԼԿԱՐ գործակատարութեան Ա. Թարգման Մ. Տօպրէվ, որ Մանասթիրի պուլկար առեւտրական գործակալ անուանուած էր, իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ հանգստեան թոշակի մնալուկը վաղուընէ սկսեալ պիտի վճարէ Օգոստոսի ամսականը։

ԱՐԻԵԼԵԱՆ ՀԵՂԸՆԹԱՑԸ.—Բէյրթայի մէջ անցած երկուշաբթի օր ժողով մը գումարուեցաւ ուր մէջտեղը խորհուեցան թէ ինչպէս կարելի է օր Բարիզի և Պոլսոյ մէջեւ երթեւեկող ճեպընթացը աւելի արագ երթեւեկէ։

ԷՕՍԹԱՇ ԷՎԷԼԻՆԻՏԻՍ ընտանիքը ամբողջութեամբ Գերմանիա պիտի մեկնի, Տիկին Էվէլինիտիսի առողջութիւնը խանգարուած ըլլալուն համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ.—Նաւանիգ մը բնկրկմած.—Ֆրանսական նաւանիգներու ընկերութեան Գոսնորոս նաւանիգը երէկ առաւ քարափէն մեկնելով երբ կը կենար աւստրիական չոգենաւին խարսխանիշին մօտ, եկաւ իր վրայ ինկաւ հելլէնական էլեկի նաւանիգը։ «Գոսֆորոս»ի վրայ ճեղք մը բացուեցաւ և սկսան չուրերը ներս խուժել։ Նաւապետը թէեւ փորձեց եղերք հասնիլ, բայց չյաջողեցաւ և նաւը ընկղմեցաւ Թօփհանէի մօտերը։ «Էլէնի» նաւանիգն ալ գլուխի կողմէն վնասուեցաւ և սակայն կրցաւ ընկղմած նաւանիգին նաւապետն ու նաւաստիները ազատել։

— Հելլէնական «Օտիսէվս» նաւանիգը նախընթաց գիշեր, երբ Սալը Բազար կ'երթար իր ետեւը կապած «Իլիա» չոգենաւը որ հանքածուխ բեռցած էր, պարանը փրթաւ և «Իլիա» չոգենաւը ինկաւ հոն գտնուող նորվէկիական «Թորթ Հոյէն» չոգենաւին խարսխին վրայ։ «Իլիա» յատակէն ծակուեցաւ և խուժած ջուրերէն երբ ընկղմելու վրայ էր, նաւանիգը զայն քաշեց եղերք ուր խրեցաւ արկածեալ չոգենաւը։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—Բէյրա, Խափիալ օթէլին 3րդ յարկը բնակող իտալահպատակ Բարլօ Պարբն, 25 տարու երիտասարդ մը, առջի գիշեր անկողնին վրայ նստած պահուն անձնասպան եղաւ բէվոլվէր մը պարպելով սիրտին։ Գնտակը ձախ ստինքէն մտնելով կռնակէն ելաւ և գնաց մխուեցաւ պատին։ Իտալական հիւանդասոսը իմանալով, փութաց դէպքին վայրը։ Բարլօ կը շնչէր դեռ և նախնական խնամքները կատարուելով խիստ ծանր վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ Իտալական հիւանդանոցը։ Բարլօ նոյն գիշերէն երկու չաթթ առաջ Օտեսայէն Պոլիս եկող մատամ Մանեթաքի անունն կնոջ մը հետ փողոց ելած, Թոքաթլեանը ճաշելէ ետք դարձած էին և կինը իր սենեակը քաշուած էր, մինչ իտալացին իր սենեակը մտնելով անձնասպանութիւն փորձած էր։ Այս յուսահատութեան գործը որքան սիրային մերժումի մը, նոյնքան ալ կը վերագրուի մտքի վրդովումներու որոնք առաջ եկած էին հիւանդութեան մը հետեւանօք Բարլոյի առած մորֆինին չափազանցութեան։

—Նիքոլա Ալպերթի անուն 25 տարու հելլենապատակ երիտասարդ մը, որ վերջերս Պոլիս եկած էր եւ իր մօր հետ կը բնակէր Շիշլի, Ուղուրլու խանը, առջի գիշեր բէվոլվէրի հարուած մը պարպեց կուրծքին։ Գնտակը սիրտին վնասելով ձախ կողէն դուրս ելաւ։ Մահամերձ վիճակի մէջ փոխադրուեցաւ Թաքսիմի ֆրանսական հիւանդանոցը։ Յուսահատութեան շարժառիթը անյայտ է։

ԳՈՒԼԷ-ԳԱԲՈՒԻ ՀՐԴԵՀԸ.—Քաղաքարտութեան արարք մը.—Երէկ գերեզմանատուն մը մանրամասնօրէն թէ Բերա, Գուլէ Գաբուի կողմը հրդեհ ծագած էր, ուր բոցերուն զոհ գացած էին հինգ հրեաներ, յանձնակատար Ավրամ Ֆարխի, դերձակուհի Մազալթօ Ավիտոր, երկու աղջիկները 27 տարու Ճուլիա, 15 տարու Վիքթորիա, եւ 12 տարու տղան Ավրամ։ Աղջիկներէն մէկուն դիակը առջի օր գտնուած էր, երէկ ալ փլատակներուն տակէն հանուեցաւ գանկ մը և որունք մը։ Ուրիշ հրդեհի մը Տիկին Վանթուրա և աղջիկը Սոլայրուքներ ստացան։ Այս հրդեհին ատեն քաղաքութեան օրինակ մը հանդիսացաւ ջուրի ընկերութեան մէջ պաշտանեայ Բաֆաէլ Զաքում անուն 35 տարու մէկը։ Զաքում որ կը բնակէր այրած տուներուն մօտ, ամէնէն առաջին հանդիսատեսներէն մին եղաւ արկածին վայրը։ Լսելով բոցերէ չրջապատուած տունէ մը եկող աղաղակներ խոյացաւ ներս և տեսաւ չորս հոգի, 50—60 տարու կին մը, դեռատի աղջիկ մը և երկու մանուկներ, որոնք բարձր պատուհանի մը կառչած, յուսահատ կոչեր կ'արձակէին։ Զաքում զանոնք սրտապնդեց վար նետուելու՝ իր վրայ, սրպէս զի անկումը մեղմանայ։ Իր այս յանդգնութիւնը ուեւէ ազատարի հետեւանք չունենալու որովհետեւ կարելի եղաւ այդպէս մահուան ճանկերէն ազատել նայն չորս հոգին։ Այս քաջասիրտ երիտասարդը իր տունը հիւրընկալեց նաեւ երկու փոքրիկները, որոնք երկուորեակներ էին, իսկ մայրն ու աղջիկը պատսպարուեցան ուրիշներու կողմէ։

—Նախընթաց գիշեր, Բերա, Բալիմնբքուլուք Այ-Թէոֆանիին եկեղեցիին փողոցը տունէ մը հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը տեղի ունեցաւ, բայց չուսուալ առաջքը առնուեցաւ։ Ոստիկանութիւնը հաստատեց որ սանդուխին տակ քարիւղով լեցուն տուփ մը դրուելով բռնկեցուած էր։ Դանապանը Իպրահիմ ձերբակալուեցաւ։ Տունը կը պատկանի հանգուցեալ ծովային Նախարար Հասան փաշայի ժառանգորդներուն։

ՈՒՂՏԵՐՈՒ ԿԱՐԱՒԱՆ ՄԸ.—Այսընի երկաթուղիին վաճառարարձ մէկ կարաւանը, անցածները, Բունթայէն երբ Բարա-բունար կուգար, ճամբան հանդիպեցաւ թուզ բեռցած ուղտերու կարաւանի մը։ Անասունները չոգեկաքին սուլումէն խրտչած սկսան վազվզել, երբ իրենցմէ երեքը կոխտուեցան կառաստմբէն։ Իսկ միւսները իրենց կարգին, կոխոտեցին ուղտապանը որ զգայազիրկ վիճակի մէջ քաղաք տարուեցաւ։

ՍԻՐՏԻՆ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—Իզմիրի թերթերը կը պատմեն թէ սիրուն և դեռատի հրէուհի մը որ ամուսնացած էր Վարշաւիացի երիտասարդի մը հետ և Իզմիր կը բնակէր բաւական ատենէ ի վեր, առանց կարեւորութիւն տալու ամուսնական տարիքին անհամեմատութեան, տարփաբանել սկսած էր իր friզեհներէն մէկուն հետ։ Այս զգացումը այնքան առաջ գնաց որ տղան առեւանգեց այդ տատրակը։ Դէպքին լուրը ամուսինը անտարբեր փիլիսոփայութեամբ մը ընդունեց նախ, բայց յետոյ նշմարելով որ իր թեւաւորուած կէսը իր բոլոր խնայողութիւնը եղող 40 ոսկիս ալ չէր մոռցած հետ տանիլ ամուսնական յարկէն, այն ատեան դատապարտել, մեղադրել իր կինը և բողոքեց կառավարութեան։ Ոստիկանութիւնը գտաւ սիրատարփ ամլը և յանձնեց դատական իշխանութեանց։

ԽԱԲԵԲԱՑԻ ՄԸ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—Իտալական թերթերը կ'ըսեն թէ Պոլիս ծնած 32 տարու մէկ մը Ժան տը Եռանիէս անուն, որ կ'ըսէ թէ օսմ. երկաթուղիի մէջ ճարտարագէտ է, Հռոմ հասած էր և Վիա-Օրօրա փողոցը սենեակ մը վարձած էր։ Կարգ մը պանդոկապետներ և ճաշարանապետներ խաբեբայութեան դատ բացած էին անոր դէմ, և ձերբակալման հրամանագիր հանուեցաւ, բայց ցարդ ոստիկանութիւնը չկրցաւ ձեռք անցընել զայն որովհետեւ անյայտ էր իր բնակավայրը։ Վերջապէս, ոստիկանութեան քօմիսէր Մօնթիմասինիս ապեցը տեղեկանալով որ ճարտարագէտ Եռանիէս ամէն օր նամակատուն կ'երթար իր նամակները առնելու, ծպտեալ պաշտօնեայի մը յանձնեց անոր ձերբակալութիւնը։ Այս պաշտօնեան յանկարծակի բերաւ խաբեբան երբ ան նամակատուն կը մտնէր հնոցպանի հագուստով, սեւ ակնոցներ անցուցած և խոշոր գլխարկ մը դրած, որ իր դէմքին կէսը կը ծածկէր։ Կը կարծուի թէ կ'ըսէ թերթ մը այս Եռանիէս ըսուած մարդուկը Թուրքիոյ մէջ ալ ստանկ խաբեբայական չահատակութիւններ կատարած է։

ՏԷՐՏԷՐԻՆ ՈՂԻՍԱԿԱՆԸ.—Անցածները գրած էինք թէ, ինչպէս Իզմիրի Օմուրլու գիւղին յոյն քահանա Տ. Պարթենէոս սիրահարուելով գեղանի հելլէնուհիի մը, քաղաք իջած, մազը մօրուքը կտրած և իբր քահանային հօրեղբօրորդին եկած ամուսնութեան ուղած էր զայն, և այն պահուն ուր աղջիկը կ'առեւանգէր, դիմակը վար առնուած էր։ Այս սիրատարփ քահանան կ'երեւի թէ հաստատամութեան կոթողի մը արժանի է, որովհետեւ ետ չէ կեցած իր սրտին հակումներուն գոհացում տալէ, ի՛նչ գինով ալ որ ըլլայ։ Այս տէր-պապան կը գանուի եղեր այժմ Եփեսոս և իր սքեմը նետած է վրայէն, չէնք չնորհք ժաքէթ, բանթօլոն հագնելու համար։ Այս օրերս նամակ մը գրած է իր Տիւոնինէին ծնողքին թէ կ'ուզէ օրինաւորապէս, Աստուծոյ հրամանովը ամուսնանալ իրենց աղջկան հետ որուն վայելքը ուրանալ տուաւ իրեն թէ՛ կոչումը և թէ՛ օգտը։ Ուստի կ'առաջարկէր բերել աղջիկը Եփեսոս, հոն կատարելու համար պսակը։ Խեղճ ծնողքը սոսկալուած են այս առաջարկը ընդունելու, գո՛նէ գլխու ցաւէ ազատելու համար։

ԲԱՄՊԱԿ

Վերջին հեռագիր 7 հոկտեմբեր

Սբօթ 5.31

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՀ

Այսօր Ժամը 7ին Պատթու Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցիին մէջ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի դեռատի Գ. Հայկ Դէլորգեանի, ուրկէ վերջ մարմինը պիտի ամփոփուի Էսիրնէ Գարուի Գերեզմանատան մէջ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 4 Հոկտ. Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Ներքին Առաջին օրան	38½-39	ֆարա
» երկրորդ »	37½-38	»
Մախլութ »	34-36	»
Զավարլը »	32	»
Սէրթ առաջին, օրան	38½-39	ֆր.
» միջին տեսակ	37-38	»

Այսօր ժամանեց 37 վագոն ցորեն Ա. Նեռսոյ։

ԱԼԻՒՐ

Ցեղական քըրմա Ա. պարկը	74	ղ.
» » Բ. »	71	»

ԹՈՓ

Օրան 19 ֆարա։

ԳԱՐԻ

Բէյսանէնէ 12½ ղրշ. գրիւ
Մէրսին և Ռումելի 11½ ղրշ. գրիւ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 17 Հոկտ.—Թոքիոյէն կը ծանուցանեն թէ՝ Պառոն Քոմուրա, Բորթսմութի հաշտութեան բանակցութեանց լիազօրը նոր հասած է։ Պառոն Քոմուրա ցերմագին ընդունելութիւն մը գտած է Միքաջօյէն, որ իր շնորհակալութիւնը և բսվանդակ գոհունակութիւնը յայտնած է, հաշտութեան բանակցութեանց կնքման միջոցին տարած ջանքերուն համար։

ԲԱՐԻԶ.—Բորթ-Արթուրի հերոսին՝ զօրավար Թոռապէզքի յուղարկաւորութիւնը խիստ փառաւոր կերպով տեղի ունեցաւ Մոսկուայի մէջ։

—Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ, Բիրբրն Մորկանի Տան մէկ ընկերակիցը ճամբայ ելած է Եւրոպա երթալու համար։ Կ'ըսուի թէ այս ճամբորդութիւնը իրեն նպատակ ունի Ռուսական նոր փոխառութիւնը, որ տեղի պիտի ունենայ բոլորովին ամերիկեան հրապարակէն։

—Կը ծանուցուի թէ՝ Մ. Լէոն Պուրժուա արտասովոր պատգամաւորութիւն մը կը կազմակերպէ, որ Վիլհէլմ Կայսեր մօտ երթալու համար, ի մօտոյ ճամբայ պիտի ելլէ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

4/17 Հոկտեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԲՈՆՍՈԼԻՏԷ	
Երէկ իրկուն գոցուեցաւ Օ.Ո.	97.34
Երէկուան էն բարձր գինը »	97.39
» էն վար գինը »	97.34
ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	132.—
Երէկուան էն բարձր գինը »	132.25
» էն վար գինը »	132.—
Շիրքէթը Այրիէ	35.—
Օսմանեան Պանքա	614.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	245.—
Բարաք Կ. Պոլսոյ	516.—
Բրէսթ Ֆոնսիէ Էմբրսիէն Ա.	313.—
» » » Բ.	269.50
Պանք Նաս. Կրէս.	429.—
Թրամվայի բաժնեթուղթ	7.45
Անատօլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ո	16.10
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	3.85
Լաւրիում ֆր.	53.—
Թրանսվալ »	75.—
Բէյթիի պարտաթուղթ ֆրանք	407.—
Ռուսական 4% 1901	93.30
Ճապոնական 4%	90.63
Սպանիական արտաքին	92.95
Անգլիական Քոնսոլիտէ Ա. Ո.	88.63
Ֆրանսական Ռանթ ֆր.	99.45
Լոնտոն 3 ամիս	109.25
Բարիզ »	22.93
Վիէննա չէք ֆիօր.	21.94
Պերլին անտոկոս չէք մարք	18.66
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղ.էն	ղ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	107.29
Անգլիական ոսկի	109.32
Ֆրանսական ոսկի	87.10
Քրիմիզ	51.04
Մէճիտիյէ	103.30
Բօլ	91.—
Ռուպլի թղթադրամ	8.65

բնական պարագաներով և թէ իր արնտեսական պատմութեամբ, Պելժիա նոյն ազդեցութեանց ոյժով ճարտարագործ երկիր մըն է դերազանցապէս։ Պելժիա մաքսապաշտպան էր, մինչ հիւսիսային գաւառներու մէջ մաքսային ազատ փոխանակութեան հակումները զօրաւոր էին։ Վիլհէլմ Ա. Թագաւորին անձնական ազդեցութիւնը ի նպաստ ճարտարարուեստի պաշտպանութեան հակեցուց կշիռը։ 1816ին ընդունուեցաւ սակագին մը որ ծանր տուրքեր դրաւ օտար արտադրութիւններու վրայ։ Վիլհէլմ Ա. կը կարծէր որ մաքսային պաշտպանութեան դրութիւն մը պիտի նպաստէ ճարտարարուեստին զարգացման, առանց վնասելու վաճառականութեան։ 1816ի սակացոյցով կը յուսացուէր ծաղկեալ ճարտարարուեստ մը ստեղծել հիւսիսային գաւառներու մէջ և հարաւային մէջ եղածը պահպանել։ Արդիւնքը նպաստաւոր չեղաւ Հիւսիսի համար։ 1816ի առեւտրական գրուածքներուն մէջ գանգատներ կան որ Հոլանտայի ճարտարարուեստ ու վաճառականութիւնը ետ մնացին և ուրիշ երկիրներ դերազանցութիւնը չահեցան։ Ուրեմն 1862ին ազատ փոխանակութեան դրութեան ընդունիլը կը վերագրուի այս վիճակին քան առաջ. քօրիներու, կամ մանաւանդ այս քօրիները պիտի չընդունէին եթէ մաքսապաշտպան սակացոյցին անդոհացուցիչ արդիւնքը պարտատած չըլլար գեղինը։ Ըսել չենք ուզեր թէ մաքսապաշտպան դրութեան տակ քանի մը ճարտարարուեստներ արմատ չբռնեցին և չզարգացան, այլ թէ ճարտարարուեստն ու վաճառականութիւնը ընդհանրապէս ողբալի վիճակի մը մէջ կը գտնուէին։

Մաքսային ազատ փոխանակութեան դարձը բարեբաստիկ արդիւնքներ ունեցաւ։ Ճարտարարուեստի քանի մը ճիւղեր լայնօրէն զարգացան։ Ցիստակելի են մանաւանդ բամբակեղէնի և քաքոյի ճարտարարուեստները։ Այսու հանդերձ մաքսային ազատ փոխանակութիւնը խիստ նպաստաւոր չեղաւ ճարտարարուեստին՝ 19րդ դարուն մէջ, ինչպէս չէր եղած 17րդ դարուն մէջ։ Անկիա նոր թռիչ մը տուաւ մանաւանդ վաճառականութեան։ Անցած էին այլ ևս այն օրերը ուր Հոլանտա ամբողջ աշխարհի համար մնտեսական միջնորդ մը ըլլալու փառքին կրնար հասնիլ։ Նոյն իսկ Անգլիա չի կրնար յաւակնիլ այլ ևս որ առեւտրական նաւարկութիւնը կրնայ մենաշնորհ ընել իր ձեռքը։

Վաճառականութիւնը չաւելցաւ միայն, այլ նկարագիրն ալ փոխեց։ Մինչ առաջ անկախ ձեռնարկութիւն մըն էր վաճառականներու կողմէ որոնք կը գնէին ու կը ծախէին չահ ու վնաս իրենց պականելով, հետզհետէ եղաւ դրանգիդի վաճառականութիւն մը ի հաշիւ գործարանատէրերու և օտար վաճառականներու։ Այս փոփոխութիւնը նպաստաւոր չեղաւ Հոլանտայի։ Ցաւանի է որ ուրիշի հաշուոյն համար եղած դրանգիդը նոյնքան չահ չի բերեր որքան նոյն ինքն Հոլանտացի առեւտրականներու հաշուոյն եղած վաճառականութիւնը։

(Շար.)

ՍԻՄՈՆ ԶԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

6, ԲԵՐԱ ՄԵԾ-ԲԱՐՄԱՔ-ԴԱԲՈՒ ՓՈՂՈՑ, 6

ՀԻՒԱՆԴԻ ԿԸՆԴՈՒՆԻ ԱՄԷՆ ՕՐ

Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

41—50

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 2

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՉԱՌԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Մեղի պէս հաւերն ալ շնչառութիւնը իրենց ունգունքներուն միջոցաւ կը կատարեն։ Ամառային հեղձուցիչ տաքին և կամ հեռաւորդումի ատեն հաւը իր կոտոշը կը բանայ աւելի չատ օդ ղրկելու համար իր թոքերուն մէջ։

Ինչպէս բոլոր թռչուններուն նոյնպէս ալ հաւերու շնչառութիւնը խիստ զօրաւոր կերպով կը կատարուի, քանի որ հաւերու թոքերը կազմող բջիջները ամաւոր կենդանիներու թոքին հետ բաղդատմամբ աւելի զարգացած են։ Հաւերու թոքերու ցնցուղները «անելուտով» cul-de-sac չի վերջանար, այլ ընդհակառակը թոքի բջիջները անսահման կերպով կը տարածուին փորամաչի և ոսկորներու մէջ գտնուող միջոցներուն և մէկ բառով մարմնին բոլոր մասերուն մէջ։

Անդամաղնական այս մասնաւոր կազմութենէն կրնանք հետեւցնել թէ հաւերը բաղդատմամբ ամենաւոր կենդանիներու, աւելի չատ օդի պէտք ունին, ուրեմն հաւարոյծները և հաւասէրները առողջ հաւեր ունենալու համար մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի ունենան։ Ամենաբնական օդ հայթայթելու են անոնց, քանի որ առողջ օդը միակ արդելիչ միջոցն է մէկէ աւելի հիւանդութիւններու տարածման։

Կոտոշին վերեւը գտնուող ունգունքները թաղանթային կազմութիւնով նեղ անցքեր կը ձեւացնեն որոնք զանազան ցեղերու մէջ տեսակ տեսակ գոյներու տակ կրնան գտնուիլ։

Ինդգական հարբուխի կամ հոսախտի ատեն խլինքին խտացումովը և չորնալովը կը փակուին քթափողերը և հետեւաբար շնչառութիւնը կը դժուարանայ։

Ինդգունքները միջնամաչկով մը իրարմէ կը բաժնուին և կուգան կը վերջանան բերնին առաստաղին վրայ, առատաւոր նեղ և երկար ձեղքուածքով մը որ կը բացուի երբ կենդանին իր գլուխը սովորական դիրքին մէջ բռնէ, իսկ կը դոցուի երբ հաւը իր գլուխը բարձրացունէ։

Բիթի հարբուխին սատկանալովը խլինքը դեղին գոյն մը կ'ստանայ և թանձրանալով կը փակէ քթափողերը։ Բերնին առաստաղին վրայ բացուող քթին ձեղքուածքին ընդարձակ կրնանք դուրս հանել այս տեսակ թանձրացեալ մարմինները և այսպէս ազատել կենդանին անխուսափելի շնչահեղձութենէ մը։

Խոչակը թաղանթային կազմուածքով խողովակ մըն է։

Շնչափողը խիստ կարծր կռճիկեայ օղակներու շարքով մը կազմուած է և կ'ընդարձակի խոչակին ծայրէն սկսելով և զգալապէս երթալով կը նեղնայ դէպի խոչակին շնչափողին միացման տեղին վրայ։

Խոչակը տափակնալով իր մէջ նրբանցք մը կը ձեւացնէ որով կենդանին տեսակ տեսակ ձայներ կրնայ հանել։ Շնչափողը ի հարկին թէ՛ կ'երկարի և թէ կը կծկուի, ինչպէս խրտչակը կ'ընդարձակի և տափակնալովը առաջ կը բերէ ձայնը։

Թոքերը.— Հաւին փոքր ու վարդագոյն թոքերը նուրբ հիւսուածքով մը կազմուած և հատատաւած են կողերուն մէջտեղը գտնուող պարապուրդին մէջ։ Թոքերը արտաքուստ խոշոր և մեծակակ բջիջներով չրջապատուած են որոնք փորամաչկի բջիջներուն հետ հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուին։

Արեան չրջան.— Հաւերուն արեան չրջանը երկու բլթակներու և երկու խոռոչներու բաժնուող սրտին միջոցաւը կը կատարուի։

Սիրտը կոնաձեւ է և անոր չնչերակներուն, երակներուն և աւշանօթներուն բաժանումը կը նմանի ամենաւոր կենդանիներու նոյն անօթներուն բաժանմանը։

Նախակենդանիները 1675 թուականին ծանօթ եղան կենդանաբաններուն, և այն օրէն բնախօսներուն կենսաբաններուն, հոգեբաններուն և ախտաբաններուն ուսումնասիրութեան անսպառելի նիւթեր մատակարարեցին այդ կեանքի հիւղերը։

Կենդանաբանները՝ նախակենդանիները չորս մասի բաժնած են. 1. Սառցոֆիցա, 2. Մասթիկոֆոռա, 3. Օֆիզոռիա, և 4. Սբոռոզոա։ Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը իր ստորաբաժանումները ունի։ Առաջին երեքը չատ քիչ մասնաբոյժ մարմիններ կը պարունակեն, իսկ վերջինը սբոռոզոա կը ներկայացնէ ծանօթ մակաբոյծները։

Առաջին անգամ 1865 թուականին Լուի Բասթէօռ՝ գաղղիացի այդ մեծ գիտնականը ուսումնասիրեց ու մանրամասն ապացուցաց թէ մարդուս հիւանդութիւններուն մեծագոյն մասը՝ առաջ կուգայ ապրող փոքրիկ մարմիններէ, որոնք կը մտնեն անոր մարմնին մէջ և կ'աճին ու կը բազմապատկուին անոր այլ և այլ մասերուն վրայ։ Այդ մարմինները կը կոչուին մանրէ, (միքռոբ) սերմ (ժերմ) և չատ անգամ ալ (պակթէրիում) կ'ըսուին. բայց քանի որ, հիմա աւելի լուսաբանուած է նախակենդանիներուն գոյութիւնը և անոնց ապրելակերպերը, ախտաբանները՝ կարգ մը չիոթութիւններու տեղի չը տալու համար, հետեւեալ բացատրութիւնը կուտան։

Պաքթէրիաները նախակենդանիներէն բոլորովին կը տարբերին։ Առաջինները բուսական մարմիններ են, մինչդեռ վերջինները կենդանական մարմիններ են որոնք կենսական ընդունակութիւններով օժտուած են. այսինքն կը չարժին, կը ծնին, կը չնչեն և կը մահին։

Մանրէ կամ սերմ կը կոչուին այն պաքթէրիաները կամ նախակենդանիները որոնք հիւանդութիւնները կամ կը փոխանցեն և կամ պատճառ կ'ըլլան։

Վերջին ժամանակներս ախտաբանները նոր ու աւելի ճշգրիտ քննութիւններ կատարելով՝ անդի, կարմրուկի, դեղին տենդի, ծաղկախտի ենթակայ հիւանդներուն վրայ, ըսին թէ՝ այդ փոխանցիկ հիւանդութիւններուն բուն պատճառը մակաբոյծ նախակենդանիներն են։

Տենդը փոխանցիկ հիւանդութիւն մըն է որ կը յատկանշուի արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ բլազմոֆիում մալարիա անունով ծանօթ մանրաճճիի մը ներկայութիւնովը։ Այս մանրաճճին նախակենդանիներուն կարգին ստորաբաժանումներէն մէկուն կը պատկանի, բայց այս վերջինը ուրիշ նախակենդանիներուն պէս պատեան չունի, այդ պատճառաւ ջուրին կամ օդին մէջ չը կրնար ապրիլ. կամ մարդուն արեան գնդիկներուն մէջ անցնելու է և կամ թէ անօթեալ մարդուկի —մսագիրքօ— ըստամոքսին մէջ գտնուելու է՝ որպէս զի կարենայ ապրիլ ու աճիլ։ Երբ մէկ կամ մէկէ աւելի տենդի մանրաճճիները մուտք գտնեն մարդուն արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ, ալ կը սկսին աճիլ ու բազմանալ, սերմիկներ կը գոյանան, և արեան գնդիկները կ'աւերէն. այսպէսով այս սերմիկները ազատ արձակուելով արեան չրջանին մէջ պատեհ առիթը կ'ունենան ուրիշ առողջ արեան գնդիկները կործանելու, և երբ ամբողջ արեան դրութիւնը անոնցմով խըճողուի՝ այն ատեն ենթական ախտանշանները կը զգայ։

Ինչպէս վերև յիշեցի՝ նախակենդանիները օրոշ քանակութեամբ սերմիկներ կ'արտադրեն, և ալ ևս անկարող լինելով՝ աւելի յառաջադիմել իրարու քով կուգան ու կը լծորդուին. նոյնը կը կատարուի նաև արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ. այսինքն ալ սերմիկներ չեն արտադրուիր և ճիշտ այդ ատեն ենթական իր ախտանշաններուն մեղմանալը կը զգայ։ Լծորդութիւնը մարդուն արեան մէջ չկրնար ըլլալ. միայն մէջտեղի ստամոքսը նպաստաւոր է լծորդութեան համար։ Դիպուածը անանկ կը բերէ որ՝ մէջտեղի մը հիւանդին մորթին վրայ թաւելով կը խածնէ ու կը ծծէ անոր արիւնը. այս միջոցաւ լծորդութեան չրջանին մէջ գտնուող մանրաճճիները արեան հետ մէջտեղի ստամոքսը կ'անցնին, ու հոս կը լծորդուին. այս նոր մարմինները՝ թափանցելով ստամոքսի պատերուն աւելի խորերը մեծ եռանդով նոր սերմիկներ կ'արտադրեն՝ որոնք առջիններուն պէս պատեան չունենալով մերկ են. մի քանի օրէն մէջտեղին ամբողջ մարմինը սերմիկներով կը լեցնայ, կարգ մը սերմիկներ ալ մէջտեղին լորցունքի գեղձերուն մէջ կը դիզուին՝ որ ճիշտ խայթոցին արմատին կը համապատասխանէ, ու երբ մէջտեղը դիպուածով մը խածնէ մարդը, վերջինը կը վարակուի մէջտեղին խայթոցովը։

Կարմրուկը։

Այս հիւանդութիւնը առաջ բերող որոշ պասիլլա մը դեռ չէր գտնուած հակառակ երկար ժամանակէ մը ի վեր եղած չանքերու, բայց այժմ կը կարդանք թէ Տօք. Մալլօռի անցեալ ամառ աւելի ուղիղ ու գիտական նոր մէթոտներով քննութիւններ ընելով կարմրուկէ վարակուած հիւանդներուն մարմնոյ հիւսուածքին վրայ, տեսած է թէ protozoan organism մը կայ plasmodium malariae պէս. թէեւ ստուգուած չէ կարմրուկին անկէ առաջ գալը. բայց քանի որ ուրիշ կարեւոր պատճառ մը չէ ցուցուած՝ մեծ հաւանականութիւն կայ որ յիշեալ բբժիչկը յայտնուած կրնայ ըլլալ։

Ծաղկախտը ամէնուս ալ խիստ ծանօթ է։ Այս հիւանդութիւնը իր գործած տգեղ աւերումներովը, այս ալ ոչ նուազ յոգնութիւն պատճառեց միկրոպաբաններուն և ախտաբաններուն՝ որոնց բոլոր չանքերն ապարդիւն մնացին և վերջապէս եզրակացուցին թէ՝ ծաղկախտը անշուշտ սերմ մը ունի, բայց արդի մանրացոյցերով զանոնք զանազանել անկարելի է, որովհետեւ չատ մանր են այդ սերմերը։ 1892ին իտալացի գիտուն մը, նախակենդանի մը գտաւ ծաղկախտէ վարակուածի մը մորթի հիւսուածքին մէջ և հիշտ նոյն նախակենդանին նշմարուած է պատուաստած մորթին վրայ։ Դիտաւորը այդ մարմինին cytoryctes variolae անունը տուաւ և չանաց ապացուցանել թէ՝ բուն իսկ այդ է ծաղկախտ պատճառողը։ Ո՛չ յիշեալ գիտունը և ոչ ալ իրմէ առաջ քննող և սերտողները այդ սահմանէն անդին չկրցան անցնիլ. մինչեւ որ Տքդ. Քուսիլմանի միջոցաւ խնդիրը աւելի պարզուեցաւ անցեալ գարնան մէջ։ Բայց այս բժիշկին գտած սերմին՝ կեանքի չրջանին մանրամասնութիւնները անտեսուած են։

Հետեւեալ բացատրութիւնը կը կարդանք։ Պատուաստումէ առաջ եկած տկարութեան պատճառը՝ իր գտած սերմին պատուաստեալին մորթի բջիջներուն մէջ—արարչահիւթին մէջ—գտնուիլն է՝ իսկ բուն ծաղկախտին՝ տեղի տուողը կրկին նոյն սերմն է՝ սա տարբերութեամբ միայն որ այդ սերմը ծաղկախտի ամբողջ չրջանին ատեն՝ բջիջներուն թէ արարչահիւթին և թէ մէջ և նրբանին վերի մասին վրայ կը գտնուի։ Չի մոռնանք ըսել թէ արաբական գործարանին վրայ երկու առաձգական ուռեցքներ կը գտնուին։

Հաւին ծննդական գործարանը երկու մասերէ կը կազմուի։ Ա.— Զուանցք և grappe ovarienne այսինքն կորիզին մէջ կը գտնուի։ Մաղկախտ առաջին պատանդանները թէեւ յայտնի չըներ սերմի մը գոյութիւնը՝ բայց քանի հիւանդութիւնը շարունակուի, կարմիր բիծեր երեւան կուգան առաջին անգամ ճակատին ու դէմքին վրայ և ապա ամբողջ մարմինը այդ բիծերով կը կիսաւորուի։ Վերոյիշեալ բժիշկը կ'ըսէ թէ այս բիծերուն ներքեւ են որ մակաբոյծ մարմինները կաճին ու կը բազմապատկուին. երբ այդ բիծերը վերքերու փոխուին՝ անոնք սերմիկներու նմանող մարմիններ կ'արտադրեն թէ պարզ բաժանումով և թէ լծորդութիւնով. բայց վերջին գործողութիւնը տեղի կունենայ հիւանդութեան ինն սաստիկ պահուն։

Ծաղկախտի թուխսի ատեն որ 10—14 օր է՝ այս սերմերը՝ պարզ բաժանումով կը բազմապատկուին, բժիշկը ասոր կը վերագրէ կարմիր բիծերուն ամբողջ մարմինին վրայ տարածուիլը։

Պարզ բաժանումով արտադրուած մարմինները կլոր, պինդ ու փոքր են և երբ խումբեր չեն կազմած անկարելի է զանազանել զանոնք, իսկ սերմիկները, որ լծորդութենէն յետոյ կարտադրուին առաջիններուն պէս փոքր են ու նոյն ձեւը ունին և իւրաքանչիւր սերմիկ իր մէջ բշտիկ մը կը պարունակէ. կը կարծուի թէ այս սերմիկներն են ծաղկախտը մարդէ մարդ փոխանցողները, որովհետեւ սերմիկները չատ թեթեւ են բշտիկներ ունենալուն համար և ամէնէն թեթեւ շնչառութիւնով, դիւրութեամբ ներս կ'առնուին ու դուրս կը տրուին։

Նոր կարծիքներ ալ կը փոխանակուին Փաղդիական ախտին չուրջը և կ'ակնկալուի որ զայն ալ նախակենդանիներուն պիտի վերագրեն։

ԿԱԹԱՀ, ԿԱԹԱՀ

Ի՛նչ անուշիկ է կաթան ու փոկերը զոր մեր մամիկները կը պարատէին հնամենի եղանակով ու աւանդական ձեւերով։ Ո՛վ իր տգիտութեանը չէ կերած այս ախորժահամ կարկանդաղորուն պատրաստութիւնը զուտ մանագիտութիւնն է հայ տանտիկիններուն։

Տնանկ վաճառական մը Նազարէթ աղա Տիլսիզեան որ երկար տարիներ պատուաւոր գործառնութիւն ունեցած է առեւտր. հրապարակին վրայ, հիմա ծերացած, հարստութիւնը կորսնցուցած, սկսած է պատրաստել համեղ և աննդարար կաթաներ (քէֆէթ) շաքարով և իւղով սիմիցներ զորս կը ծախէ Շուկային դուռը, Սէրէթճի խանին առջեւ։ Միշտ առաջնակարգ իւղ և ալիւր կը գործածէ իր կաթաներուն և փոկներուն համեմատ։

Դնեցէք՝ պարոններ մեծաքանակ գնեցէք, տուն տարէք, չուկան տարէք, հիւրերուն հրամցուցէք Նազարէթ աղային կաթաները և փոկերը. անիկայ ոչ միայն ախորժահամ ճաշ մը պիտի ըլլայ ձեզի, այլև ապրուստի միջոց մը այս անանկ, ծեր և անկար վաճառականին։ 10—3

ԲԼԱՍԻԷ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարժ բլասիէ մը կ'ուզուի որ մանիֆաթուրայի հրապարակը լաւ ճանչնայ և միանգամայն գիտնայ ֆրանսերէն թարգմանութիւն։ Երաշխաւորութիւն անհրաժեշտ։ Դիմել Խմբագրատուն։ 5—3

ԴԻՊԱՆԱՆ ՀԱՐՑՍԸ

Ի՞ՆՉ ԵՆ ՆԱԽԱԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՆԱԳԻՆ

(Շահեկան յօդուած)

Նախակենդանիները կենդանական աշխարհին ամէնէն վարի ատիճանը կը գրաւեն. անոնց մեծագոյն մասը մանրադիտական մարմիններ են, և հետեւաբար կարելի չէ հասարակ աչքով զանազանել զանոնք բուսական կամ անգործարանաւոր մանրիներէ. բայց շնորհիւ մանրացոյցի և որ օր ըստ օրէ կը կատարելագործուի, անոնց բաղմապատկուելուն եղանակը և կեանքի չրջանին մանրամասնութիւնները կը պարզուին գիտական աշխարհի առջեւ։

Ընթերցողներուս հիմնական գաղափար մը տալու համար, աւելորդ չը նկատուի կարգ մը բացատրութիւններ տալ այդ ապրող մարմիններու ֆիզիքական կազմութեան մասին և թէ ի՞նչպէս և ինչ պայմաններու մէջ տեղի կ'ունենան անոնց մնունդի հայթայթումները։

Եթէ կաթիլ մը ջուր առնենք կանանչներու մէջէն հոսող առուակէ մը և կամ լճացեալ ջուրէ մը ու մանրացոյցով քննենք զայն, այդ կաթիլ մը ջուրին մէջ պիտի գտնենք երեք տարբեր տեսակ մարմիններ.

1. Բուսական մարմիններ,
2. Անգործարանաւոր մարմիններ,
3. Կենդանական մարմիններ, որոնք կը չարժին տեղէ տեղ և ընդունակ են իրենց ուղղին փոխելու։

Թէ որ աւելի զօրաւոր ոսպնաձեւ ապակիով մը դիտելու ըլլանք, պիտի տեսնենք թէ վերջինները բջիջէ մը և կամ բջիջներու խումբէ մը կազմուած են։

Նախակենդանիները բջիջէ մը կը բաղկանան։

Վերեւ յիշուած բջիջներուն իւրաքանչիւրը երկու մասեր ունի, 1. Ասարչահի թ (բրոթբլազմ) միատարր երեւոյթով մածուցիկ հեղուկ մը. կենսաբանները այդ հեղուկին կը վերագրեն բջիջին ապրելու, շնչելու, չարժելու և ծնանելու յատկութիւնները։ 2. Կորիզ (նիւքլեօզ) որ արարչահիւթին կեդրոնին մօտ տեղ մը կը գրաւէ. նաեւ կան բջիջներ ալ որ մէկէ աւելի կորիզ կը պարունակեն ու կորիզին մէջ ալ կորիզակ մը (նիւքլեօլի)։

Կորիզի մասին բնախօսներուն կարծիքը կը տարբերին իրարմէ. ոմանք կ'ըսեն թէ կորիզը չէզոք կացութիւն ունի ուրիշներ ալ կը հաստատեն կորիզին՝ բջիջին վրայ իշխելու զօրութիւն ունենալը. վերջին բացատրութիւնը աւելի ուշագրաւ ու ըմբռնելի է, որովհետեւ փորձով դիտուած է թէ, երբ կորիզը ամբողջովին կամ մասամբ արարչահիւթէն անջատուի, բջիջը իր կենսական ոյժերը կը կորսնցնէ. նախակենդանիներէն ոմանք արարչահիւթին մէջ փոքր պարապութիւն մը ունին որ կ'ըսուի զօնթրազթիլ վագեօլ, կենդանիկին չարժում ըրած պահուն կը կրճատուի ու կրկին կ'երեւայ։

Բուսական մարմիններուն (պագթէրիա) և նախակենդանիներուն մեծագոյն մասը անվնաս մարմիններ են։ Առաջիններուն գոյութիւնը և գործունէութիւնը մեր առօրեայ կեանքին հետ սերտ կապակցութիւն ունին։ Խմորումը որ մեր մնունդին համար անհրաժեշտ պէտք մըն է, անոնց միջոցաւ կը կատարուի. թէ որ անոնք գոյութիւն չունենային, մեր խմած ջուրը և չնչածքուր և բաւականաչափ օդ հայթայթելու են անոնց, քանի որ առողջ օդը միակ արդելիչ միջոցն է մէկէ աւելի հիւանդութիւններու տարածման։

Կոտոշին վերեւը գտնուող ունգունքները թաղանթային կազմութիւնով նեղ անցքեր կը ձեւացնեն որոնք զանազան ցեղերու մէջ տեսակ տեսակ գոյներու տակ կրնան գտնուիլ։

Ինդգական հարբուխի կամ հոսախտի ատեն խլինքին խտացումովը և չորնալովը կը փակուին քթափողերը և հետեւաբար շնչառութիւնը կը դժուարանայ։

Ինդգունքները միջնամաչկով մը իրարմէ կը բաժնուին և կուգան կը վերջանան բերնին առաստաղին վրայ, առատաւոր նեղ և երկար ձեղքուածքով մը որ կը բացուի երբ կենդանին իր գլուխը սովորական դիրքին մէջ բռնէ, իսկ կը դոցուի երբ հաւը իր գլուխը բարձրացունէ։

Բիթի հարբուխին սատկանալովը խլինքը դեղին գոյն մը կ'ստանայ և թանձրանալով կը փակէ քթափողերը։ Բերնին առաստաղին վրայ բացուող քթին ձեղքուածքին ընդարձակ կրնանք դուրս հանել այս տեսակ թանձրացեալ մարմինները և այսպէս ազատել կենդանին անխուսափելի շնչահեղձութենէ մը։

Խոչակը թաղանթային կազմուածքով խողովակ մըն է։

Շնչափողը խիստ կարծր կռճիկեայ օղակներու շարքով մը կազմուած է և կ'ընդարձակի խոչակին ծայրէն սկսելով և զգալապէս երթալով կը նեղնայ դէպի խոչակին շնչափողին միացման տեղին վրայ։

Խոչակը տափակնալով իր մէջ նրբանցք մը կը ձեւացնէ որով կենդանին տեսակ տեսակ ձայներ կրնայ հանել։ Շնչափողը ի հարկին թէ՛ կ'երկարի և թէ կը կծկուի, ինչպէս խրտչակը կ'ընդարձակի և տափակնալովը առաջ կը բերէ ձայնը։

Թոքերը.— Հաւին փոքր ու վարդագոյն թոքերը նուրբ հիւսուածքով մը կազմուած և հատատաւած են կողերուն մէջտեղը գտնուող պարապուրդին մէջ։ Թոքերը արտաքուստ խոշոր և մեծակակ բջիջներով չրջապատուած են որոնք փորամաչկի բջիջներուն հետ հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուին։

Արեան չրջան.— Հաւերուն արեան չրջանը երկու բլթակներու և երկու խոռոչներու բաժնուող սրտին միջոցաւը կը կատարուի։

Սիրտը կոնաձեւ է և անոր չնչերակներուն, երակներուն և աւշանօթներուն բաժանումը կը նմանի ամենաւոր կենդանիներու նոյն անօթներուն բաժանմանը։

Նախակենդանիները 1675 թուականին ծանօթ եղան կենդանաբաններուն, և այն օրէն բնախօսներուն կենսաբաններուն, հոգեբաններուն և ախտաբաններուն ուսումնասիրութեան անսպառելի նիւթեր մատակարարեցին այդ կեանքի հիւղերը։

Կենդանաբանները՝ նախակենդանիները չորս մասի բաժնած են. 1. Սառցոֆիցա, 2. Մասթիկոֆոռա, 3. Օֆիզոռիա, և 4. Սբոռոզոա։ Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը իր ստորաբաժանումները ունի։ Առաջին երեքը չատ քիչ մասնաբոյժ մարմիններ կը պարունակեն, իսկ վերջինը սբոռոզոա կը ներկայացնէ ծանօթ մակաբոյծները։

Առաջին անգամ 1865 թուականին Լուի Բասթէօռ՝ գաղղիացի այդ մեծ գիտնականը ուսումնասիրեց ու մանրամասն ապացուցաց թէ մարդուս հիւանդութիւններուն մեծագոյն մասը՝ առաջ կուգայ ապրող փոքրիկ մարմիններէ, որոնք կը մտնեն անոր մարմնին մէջ և կ'աճին ու կը բազմապատկուին անոր այլ և այլ մասերուն վրայ։ Այդ մարմինները կը կոչուին մանրէ, (միքռոբ) սերմ (ժերմ) և չատ անգամ ալ (պակթէրիում) կ'ըսուին. բայց քանի որ, հիմա աւելի լուսաբանուած է նախակենդանիներուն գոյութիւնը և անոնց ապրելակերպերը, ախտաբանները՝ կարգ մը չիոթութիւններու տեղի չը տալու համար, հետեւեալ բացատրութիւնը կուտան։

Պաքթէրիաները նախակենդանիներէն բոլորովին կը տարբերին։ Առաջինները բուսական մարմիններ են, մինչդեռ վերջինները կենդանական մարմիններ են որոնք կենսական ընդունակութիւններով օժտուած են. այսինքն կը չարժին, կը ծնին, կը չնչեն և կը մահին։

Մանրէ կամ սերմ կը կոչուին այն պաքթէրիաները կամ նախակենդանիները որոնք հիւանդութիւնները կամ կը փոխանցեն և կամ պատճառ կ'ըլլան։

Վերջին ժամանակներս ախտաբանները նոր ու աւելի ճշգրիտ քննութիւններ կատարելով՝ անդի, կարմրուկի, դեղին տենդի, ծաղկախտի ենթակայ հիւանդներուն վրայ, ըսին թէ՝ այդ փոխանցիկ հիւանդութիւններուն բուն պատճառը մակաբոյծ նախակենդանիներն են։

Տենդը փոխանցիկ հիւանդութիւն մըն է որ կը յատկանշուի արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ բլազմոֆիում մալարիա անունով ծանօթ մանրաճճիի մը ներկայութիւնովը։ Այս մանրաճճին նախակենդանիներուն կարգին ստորաբաժանումներէն մէկուն կը պատկանի, բայց այս վերջինը ուրիշ նախակենդանիներուն պէս պատեան չունի, այդ պատճառաւ ջուրին կամ օդին մէջ չը կրնար ապրիլ. կամ մարդուն արեան գնդիկներուն մէջ անցնելու է և կամ թէ անօթեալ մարդուկի —մսագիրքօ— ըստամոքսին մէջ գտնուելու է՝ որպէս զի կարենայ ապրիլ ու աճիլ։ Երբ մէկ կամ մէկէ աւելի տենդի մանրաճճիները մուտք գտնեն մարդուն արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ, ալ կը սկսին աճիլ ու բազմանալ, սերմիկներ կը գոյանան, և արեան գնդիկները կ'աւերէն. այսպէսով այս սերմիկները ազատ արձակուելով արեան չրջանին մէջ պատեհ առիթը կ'ունենան ուրիշ առողջ արեան գնդիկները կործանելու, և երբ ամբողջ արեան դրութիւնը անոնցմով խըճողուի՝ այն ատեն ենթական ախտանշանները կը զգայ։

Ինչպէս վերև յիշեցի՝ նախակենդանիները որոշ քանակութեամբ սերմիկներ կ'արտադրեն, և ալ ևս անկարող լինելով՝ աւելի յառաջադիմել իրարու քով կուգան ու կը լծորդուին. նոյնը կը կատարուի նաև արեան կարմիր գնդիկներուն մէջ. այսինքն ալ սերմիկներ չեն արտադրուիր և ճիշտ այդ ատեն ենթական իր ախտանշաններուն մեղմանալը կը զգայ։ Լծորդութիւնը մարդուն արեան մէջ չկրնար ըլլալ. միայն մէջտեղի ստամոքսը նպաստաւոր է լծորդութեան համար։ Դիպուածը անանկ կը բերէ որ՝ մէջտեղի մը հիւանդին մորթին վրայ թաւելով կը խածնէ ու կը ծծէ անոր արիւնը. այս միջոցաւ լծորդութեան չրջանին մէջ գտնուող մանրաճճիները արեան հետ մէջտեղի ստամոքսը կ'անցնին, ու հոս կը լծորդուին. այս նոր մարմինները՝ թափանցելով ստամոքսի պատերուն աւելի խորերը մեծ եռանդով նոր սերմիկներ կ'արտադրեն՝ որոնք առջիններուն պէս պատեան չունենալով մերկ են. մի քանի օրէն մէջտեղին ամբողջ մարմինը սերմիկներով կը լեցնայ, կարգ մը սերմիկներ ալ մէջտեղին լորցունքի գեղձերուն մէջ կը դիզուին՝ որ ճիշտ խայթոցին արմատին կը համապատասխանէ, ու երբ մէջտեղը դիպուածով մը խածնէ մարդը, վերջինը կը վարակուի մէջտեղին խայթոցովը։

Կարմրուկը։

Այս հիւանդութիւնը առաջ բերող որոշ պասիլլա մը դեռ չէր գտնուած հակառակ երկար ժամանակէ մը ի վեր եղած չանքերու, բայց այժմ կը կարդանք թէ Տօք. Մալլօռի անցեալ ամառ աւելի ուղիղ ու գիտական նոր մէթոտներով քննութիւններ ընելով կարմրուկէ վարակուած հիւանդներուն մարմնոյ հիւսուածքին վրայ, տեսած է թէ protozoan organism մը կայ plasmodium malariae պէս. թէեւ ստուգուած չէ կարմրուկին անկէ առաջ գալը. բայց քանի որ ուրիշ կարեւոր պատճառ մը չէ ցուցուած՝ մեծ հաւանականութիւն կայ որ յիշեալ բբժիշկը յայտնուած կրնայ ըլլալ։

Ծաղկախտը ամէնուս ալ խիստ ծանօթ է։ Այս հիւանդութիւնը իր գործած տգեղ աւերումներովը, այս ալ ոչ նուազ յոգնութիւն պատճառեց միկրոպաբաններուն և ախտաբաններուն՝ որոնց բոլոր չանքերն ապարդիւն մնացին և վերջապէս եզրակացուցին թէ՝ ծաղկախտը անշուշտ սերմ մը ունի, բայց արդի մանրացոյցերով զանոնք զանազանել անկարելի է, որովհետեւ չատ մանր են այդ սերմերը։ 1892ին իտալացի գիտուն մը, նախակենդանի մը գտաւ ծաղկախտէ վարակուածի մը մորթի հիւսուածքին մէջ և հիշտ նոյն նախակենդանին նշմարուած է պատուաստած մորթին վրայ։ Դիտաւորը այդ մարմինին cytoryctes variolae անունը տուաւ և չանաց ապացուցանել թէ՝ բուն իսկ այդ է ծաղկախտ պատճառողը։ Ո՛չ յիշեալ գիտունը և ոչ ալ իրմէ առաջ քննող և սերտողները այդ սահմանէն անդին չկրցան անցնիլ. մինչեւ որ Տքդ. Քուսիլմանի միջոցաւ խնդիրը աւելի պարզուեցաւ անցեալ գարնան մէջ։ Բայց այս բժիշկին գտած սերմին՝ կեանքի չրջանին մանրամասնութիւնները անտեսուած են։

Հետեւեալ բացատրութիւնը կը կարդանք։ Պատուաստումէ առաջ եկած տկարութեան պատճառը՝ իր գտած սերմին պատուաստեալին մորթի բջիջներուն մէջ—արարչահիւթին մէջ—գտնուիլն է՝ իսկ բուն ծաղկախտին՝ տեղի տուողը կրկին նոյն սերմն է՝ սա տարբերութեամբ միայն որ այդ սերմը ծաղկախտի ամբողջ չրջանին ատեն՝ բջիջներուն թէ արարչահիւթին և թէ մէջ և նրբանին վերի մասին վրայ կը գտնուի։ Չի մոռնանք ըսել թէ արաբական գործարանին վրայ երկու առաձգական ուռեցքներ կը գտնուին։

Հաւին ծննդական գործարանը երկու մասերէ կը կազմուի։ Ա.— Զուանցք և grappe ovarienne այսինքն կորիզին մէջ կը գտնուի։ Մաղկախտ առաջին պատանդանները թէեւ յայտնի չըներ սերմ